

საქართველოს სოც.

საბჭ. რესპუბლიკის

მუშათა და გლეხთა მთავრობის
კანონთა და განკარგულებათა კრებული

სახალხო კომისარათა საბჭოს და ეკონომიკური საბჭოს
საქმეთა მმართველობის გამოსცემა

1930 წ. აპრილის 28.

№ 8

ნაწილი პირველი

შ ი ნ ა ა რ ს ი :

ცენტრალური აღმასრულებელი კომიტეტის და სახალხო კომისარათა საბჭოს
დადგენილებანი.

70. საქართველოს სსრ სამთო კოდექსის დამტკიცებისა და სამოქმედოდ შემოღების
შესახებ.
საქართველოს სსრ სამთო კოდექსი.

**ცენტრალური აღმასრულებელი კომიტეტის და სა-
ხალხო კომისარათა საბჭოს დადგენილებანი**

70. დადგენილება ც. ა. კ. და ს. კ. ს.

საქართველოს სსრ სამთო კოდექსის დამტკიცებისა და სამოქმედოდ შემოღე-
ბის შესახებ.

„სსრ კავშირის სამთო დებულების სამოქმედოდ შემოღების შესახებ“ გა-
მოცემული სსრ კავშირის ცენტრალური აღმასრულებელი კომიტეტისა და სა-
ხალხო კომისარათა საბჭოს 1927 წ. ნოემბრის 9-ის დადგენილების (სსრ კავ-
შირის კან. კრ. 1927 წ. 68 №-ი, მუხ. 687; 1928 წ. 28 №-ი, მუხ. 253) მე-2
მუხლისა და „ა/კსფსრ ტერიტორიაზე სამთო რეწაობისათვის წიაღთა სარგებ-
ლობის პრინციპების დებულების სამოქმედოდ შემოღების შესახებ“ გამოცემული
ამიერკავკასიის ცენტრალური აღმასრულებელი კომიტეტისა და ა/კსფსრ სა-
ხალხო კომისარათა საბჭოს 1929 წლის მარტის 4-ის დადგენილების (ა/კსფსრ
კან. კრ. 1929 წ. მე-5 №-ი, მუხ. 47) მე-3 მუხლის საფუძველზე—სრულიად სა-
ქართველოს ცენტრალური აღმასრულებელი კომიტეტი და საქართველოს სსრ
სახალხო კომისარათა საბჭო ადგენენ:

1. დამტკიცებულ და სამოქმედოდ შემოღებულ იქნეს მთლად საქართველოს სსრ ტერიტორიაზე, — აფხაზეთის სს რესპუბლიკისა, აჭარის ტანის ავტონომიური სს რესპუბლიკისა და სამხრეთ-ოსეთის ავტონომიური ოლქის ტერიტორიებითურთ, — ამასთანავე დართული საქართველოს სსრ სამთო კოდექსი.

2. საქართველოს სსრ სამთო კოდექსის იმ მოხლების სამოქმედოდ შემოღების დროისა და წესის მიმართ, რომელიც ამ კოდექსში სსრ კავშირის სამთო დებულებიდან (სსრ კავშირის კან. კრ. 1927 წ. 68 №-ი, მუხ. 688; 1928 წ. 46 № ი, მუხ. 407 და 54 №-ი, მუხ. 482) და „ა/კსფსრ ტერიტორიაზე სამთო რეწაობისათვის წიაღთა სარგებლობის პრინციპების დებულებიდან (ა/კსფსრ კან. კრ. 1929 წ. 5 №-ი, მუხ. 47) არის გადმოღებული, შეფარდებულ უნდა იქნეს წესები, რაც აღნიშნულია „სსრ კავშირის სამთო დებულების სამოქმედოდ შემოღების შესახებ და დგენილების შეცვლის თაობაზე“ გამოცემული სსრ კავშირის ცენტრალური აღმასრულებელი კომიტეტისა და სახალხო კომისართა საბჭოს 1928 წლის მაისის 12-ის დადგენილებაში (სსრ კავშირის კან. კრ. 1928 წ. 28 №-ი, მუხ. 253) და „ა/კსფსრ ტერიტორიაზე სამთო რეწაობისათვის წიაღთა სარგებლობის პრინციპების დებულების სამოქმედოდ შემოღების შესახებ“ გამოცემული ამიერკავკასიის ცენტრალური აღმასრულებელი კომიტეტისა და ა/კსფსრ სახალხო კომისართა საბჭოს 1929 წლის მარტის 4-ის დადგენილების (ა/კსფსრ კან. კრ. 1929 წ. 5 №-ი, მუხ. 47) მე-2 მუხლში.

3. წინადადება მიეცეს საქართველოს სსრ სახალხო მეურნეობის უმაღლეს საბჭოს:

ა) გამოსცეს ორი თვის ვადაზე, ამა დადგენილების გამოქვეყნების დღიდან, — სათანადო შემთხვევაში დაინტერესებულ უწყებებთან შეთანხმებით, — საქართველოს სსრ სამთო კოდექსით გათვალისწინებული წესები და ინსტრუქციები;

ბ) წარუდგინოს ერთი თვის ვადაზე საქართველოს სსრ სახალხო კომისართა საბჭოს პროექტი დადგენილებისა საქართველოს სსრ კანონმდებლობის იმ ცვლილებათა შესახებ, რაც დაკავშირებულია სამთო კოდექსის გამოცემასთან.

სრულიად საქართველოს ცენტრალური აღმა-

სრულებელი კომიტეტის თავმჯდომარე მ. ცხაკაია.

საქართველოს სსრ სახალხო კომისართა საბ-

ჭოს თავმჯდომარე ფ. მახარაძე.

სრულიად საქართველოს ცენტრალური აღ-

მასრულებელი კომიტეტის მდივანი ს. თოდრია.

1929 წ. ნოემბრის 20.

ტფილისი — სასახლე.

საქართველოს სსრ სამთო კოდექსი.

კ ა ტ ი I.

ზოგადი დებულებანი.

1. მიწის წიაღი საქართველოს სსრ ფარგლებში შეადგენს სახელმწიფო საკუთრებას და იგი არ შეიძლება კერძო საკუთრების საგანი იყოს.

2. სამთო რეწაობისათვის მიწის წიაღის სარგებლობისა და განკარგულების წესი საქართველოს სსრ ტერიტორიაზე მოგვარდება სსრ კავშირის სამთო დებულებით (სსრკ კან. კრ. 1927 წ. 68 №-ი, მუხ. 688; 1928 წ. 46 №-ი, მუხ. 407 და 54 №-ი, მუხ. 482), ა/კსფსრ ტერიტორიაზე სამთო რეწაობისათვის წიაღთა სარგებლობის პრინციპების შესახებ გამოცემული დებულებით (ა/კსფსრ კან. კრ. 1929 წ. მე-5 №-ი, მუნ. 47) და ამა სამთო კოდექსით.

3. მიწის წიაღად იგულისხმება მიწის მთელი სისქე მიუხედავად იმისა, მიწის სიღრმეშია მისი შემადგენელი ნაწილები, თუ ზედაპირზე. წიაღის შემადგენელ ნაწილებს—მყარს, თხევადს და აირადს, რაც გამოყოფის თუ გამოცალკეების საშუალებით შეიძლება ამოღებულ იქნეს წიაღიდან სამრეწველო მიზნით, ეწოდება სასარგებლო წიაღისეული. იმ ადგილს, სადაც წიაღისეული ბუნებრივად გროვდება, საბადო ეწოდება.

4. წიაღიწეულის საბადოს სამრეწველო დამუშავებას, აგრეთვე ამ მიზნით წარმოებულ ძებნას, ძიებას და სამომზადებლო მუშაობას სამთო რეწაობა ეწოდება.

5. სამთო რეწაობის უფლება აქვს სსრ კავშირის ყველა მოქალაქეს და იურიდიულ პირს.

სამთო რეწაობის უფლება მიენიჭება უცხოელსაც და იმ უცხოელ იურიდიულ პირს, რომელსაც შეუძლიან სსრ კავშირის ტერიტორიაზე მოქმედება, ხოლო თვითნებულ ცალკე შემთხვევაში სსრ კავშირის სახალხო კომისართა საბჭოს ნებართვით.

შენიშვნა. ამა მუხლის მეორე ნაწილში გათვალისწინებული წესის გამონაკლისი დადგენილ იქნება სსრ კავშირის კანონმდებლობით.

6. გეოლოგიური კვლევა, ძებნა, ძიება და საცდელი დამუშავება, რასაც აწარმოებენ სსრ კავშირისა, ა/კსფსრ და საქართველოს სსრ სამეცნიერო-საკვლევო დაწესებულებანი, განხორციელდება სსრ კავშირის სახალხო კომისართა საბჭოს 1928 წ. ოქტომბრის 6-ის დადგენილებით (სსრკ კან. კრ. 1928 წ. 63 №-ი, მუხ. 581) და ამ დადგენილების განსავითარებლად გამოცემული ა/კსფსრისა და საქართველოს სსრ-ის კანონდებულებებით გათვალისწინებული განსაკუთრებული წესის თანახმად.

7. ამა კოდექსის მოქმედება არ გავრცელდება:

ა) მტკნარი წყლის მიწისქვეშე წყაროებზე, რაც გამოიყენება სასმელად, სამეურნეო საკურობებისათვის და სარწყავად (კერძოდ მელიორაციისათვის);

ბ) ტორფის საბადოზე;

გ) კოდექსის იმ ნაწილისა, რითაც განსაზღვრულია წიაღის დამუშავებისათვის უფლების შეძენის წესი—ურანისა და სხვა რადიოაქტიურ მადანის საბადოზე, რომლის ამოღებაც შეადგენს სახელმწიფო მონოპოლიას, რაც ხორციელდება სსრ კავშირის სახალხო მეურნეობის უმაღლესი საბჭოს მეშვეობით.

შენიშვნა. ყველა, ვინც ამა მუხლის „გ“ პუნქტში გათვალისწინებულ საბადოს აღმოაჩენს, ვალდებულია ეს გარემოება დაუყოვნებლივ აცნობოს საქართველოს სახალხო მეურნეობის უმაღლესი საბჭოს სამთო განყოფილებას; ამასთანავე აღმოაჩენს უფლება აქვს მიიღოს აღმოჩენისათვის გასამრჯელო, რაც გაიცემა სსრ კავშირის სამთო დებულების მე-9 მუხლით დადგენილ წესისამებრ.

კ ა რ ი II.

წიაღთა გამგებელი დაწესებულებანი.

8. წიაღთა განკარგულება სამთო რეწობისათვის მათი გამოყენების მიზნით, გეოლოგიური კვლევისა და სამრეწველო ძიების ორგანიზაცია ქვეყნის სამთო სიმდიდრის გამოსარკვევად, სამთო მრეწველობის ხელმძღვანელობა და მოწესრიგება, სამთო სამუშაოთა სათანადო წარმოებისათვის ზედამხედველობის გაწევა, წიაღთა დაცვა და საქართველოს სსრ ტერიტორიაზე სამთო საწარმოში სტიქიურ უბედურებასთან ბრძოლა არის საქართველოს სსრ სახალხო მეურნეობის უმაღლესი საბჭოს გამგებლობაში და განხორციელდება ა/კსფსრ სახალხო მეურნეობის უმაღლესი საბჭოს დირექტივებით და საერთო ხელმძღვანელობით, უკეთეს ამა მუხლში გათვალისწინებული ფუნქციები სსრ კავშირის სახალხო მეურნეობის უმაღლესი საბჭოს ან ა/კსფსრ სახალხო მეურნეობის უმაღლესი საბჭოს უშუალო გამგებლობას არ მიეკუთვნება.

9. ამა კოდექსის მე-7 მუხლის გამონაკლისად:

ა) ადგილობრივი მნიშვნელობის მქონე ზოგად-გავრცელებული წიაღისეულის საბადოების (მე-13 მუხლის „ა“ პუნქტი) განკარგულების უფლება ეკუთვნის ადგილობრივ საბჭოებს, საერთო-სახელმწიფოებრივი მნიშვნელობის ტყის ტერიტორიაზე—მიწათმოქმედების სახალხო კომისარიატის სატყეო ორგანოებს, ხოლო ტრანსპორტისათვის გადაცემული მიწების ტერიტორიაზე—გზათა სახალხო კომისარიატის სათანადო ადგილობრივ ორგანოებს (რკინისგზისა და წყალსაავალი გზის) და გზატკეცილებისა და ყამირგზებისა და საავტომობილო ტრანსპორტის ორგანოებს კუთვნილებისამებრ;

ბ) უკვე აღმოჩენილად ცნობილი სამკურნალო წყლებისა და აგრეთვე სამკურნალო მნიშვნელობის მქონე ტალახისა და მარილის საბადოების განკარგულების უფლება ეკუთვნის საქართველოს სსრ ჯანმრთელობის სახალხო კომისა-

რიატს, ხოლო საქართველოს სსრ შედგენილობაში შემაველი რესპუბლიკებისა და ოლქის ტერიტორიაზე—ჯანმრთელობის სათანადო ორგანოებს.

აღნიშნულ შემთხვევებში სამთო სამუშაოთა სათანადო წარმოებისათვის ზედამხედველობის გაწვევისა და წიაღთა დაცვის საქმე რჩება საქართველოს სსრ სახალხო მეურნეობის უმაღლესი საბჭოს გამგებლობაში.

10. საქართველოს სსრ სახალხო მეურნეობის უმაღლესი საბჭოს გამგებლობის საგანს შეადგენს:

ა) საქართველოს სსრ ტერიტორიაზე ყველა სამთო სიმდიდრის აღნუსხვა და ამ სიმდიდრეთა ჯუმლობრივი აღნუსხვა მთელს რესპუბლიკაში, საქართველოს სსრ შედგენილობაში შემაველი რესპუბლიკებისა და ოლქის ტერიტორიის შესახებ ცნობებითურთ;

ბ) რესპუბლიკანური ხასიათის გეოლოგიური გეოლოგიურ-საკვლეო და გეოლოგიურ-საძიებლო სამუშაოების წარმოება;

გ) განკარგულება ყველა წიაღისა, როგორც პირველად აღმოჩენილი, ისე უკვე აღმოჩენილი საბადოების მიმართ, გარდა საერთო-საკავშირო მნიშვნელობის საბადოებისა და აგრეთვე იმ საბადოებისა, რაც გამორიცხულია საქართველოს სსრ სახალხო მეურნეობის უმაღლესი საბჭოს გამგებლობიდან (მუხ. 9);

დ) რესპუბლიკანური და ადგილობრივი მნიშვნელობის საბადოების დამუშავებისათვის სასყიდლის რაოდენობის განსაზღვრა ამა კოდექსის 88 და 90 მუხლების წესისამებრ;

ე) წიაღის შემოსავლის ხარჯთაღრიცხვის შედგენა და როგორც საერთო-საკავშირო, ისე რესპუბლიკანური მნიშვნელობის საბადოების შემოსავლის აღნუსხვა;

ვ) სამთო-სასარეწაო ზედამხედველობის განხორციელება.

11. აფხაზეთის სსრ, აჭარისტანის ავტონომიური სსრ და სამხრეთ-ოსეთის ავტონომიური ოლქის სახალხო მეურნეობის ორგანოების გამგებლობას მიეკუთვნება:

ა) ამ რესპუბლიკებისა და ოლქის ტერიტორიაზე ყველა სამთო სიმდიდრის აღნუსხვა საქართველოს სსრ სახალხო მეურნეობის უმაღლესი საბჭოს საერთო ხელმძღვანელობით და მეთვალყურეობით;

ბ) ამ რესპუბლიკებისა და ოლქის ტერიტორიაზე სამთო-სასარეწაო ზედამხედველობის განხორციელება საქართველოს სსრ სახალხო მეურნეობის უმაღლესი საბჭოს ხელმძღვანელობით.

12. მე-10 მუხლში აღნიშნულ ფუნქციების განსახორციელებლად საქართველოს სსრ სახალხო მეურნეობის უმაღლესი საბჭოს შედგენილობაში მოეწოება სამთო განყოფილება, რომელიც მოქმედობს განსაკუთრებული დებულების საფუძველზე. აღნიშნულ დებულებას დაამტკიცებს საქართველოს სსრ სახალხო მეურნეობის უმაღლესი საბჭო მას შემდეგ, რაც იგი წინასწარ შეთანხმებული იქნება ა/კსფსრ სახალხო მეურნეობის უმაღლეს საბჭოსთან და სსრ კავშირის სახალხო მეურნეობის უმაღლეს საბჭოსთან—ა/კსფსრ ტერიტორიაზე სამთო რეწაობისათვის წიაღთა სარგებლობის პრინციპების შესახებ გამოცემული დებულების მე-6 მუხლით გათვალისწინებული წესისამებრ.

ამა კოდექსის მე-11 მუხლში გათვალისწინებული ფუნქციების განსახორციელებლად, საქართველოს სსრ სახალხო მეურნეობის უმაღლესი საბჭოს შეთანხმებით აფხაზეთის სსრ და აჭარისტანის ავტონომიური სსრ სახალხო კომისართა საბჭოებთან ან სამხრეთ-ოსეთის ავტონომიური ოლქის ცენტრალურ აღმასრულებელ კომიტეტთან, ამ რესპუბლიკებისა და ოლქის სახალხო მეურნეობის ორგანოების შედგენილობაში შეიძლება მოეწყოს სპეციალური სამთო ორგანოები; ეს ორგანოები იმპაქმედებენ განსაკუთრებული დებულებების საფუძველზე, რომელი დებულებებიც დამტკიცებულ იქნება ამა მუხლის პირველ ნაწილში გათვალისწინებული წესისამებრ.

შენიშვნა. იმ შემთხვევაში, როდესაც ამა მუხლის მეორე ნაწილში აღნიშნული სამთო ორგანოები არ მოეწყობა, მე-11 მუხლით გათვალისწინებული ფუნქციები საქართველოს სსრ შედგენილობაში შემაჯავლი რესპუბლიკებისა და ოლქის ტერიტორიაზე განხორციელდება საქართველოს სსრ სახალხო მეურნეობის უმაღლესი საბჭოს სამთო განყოფილების მიერ იმ გეგმებისა და პროგრამების მიხედვით, რაც შეთანხმებულ უნდა იქნეს აფხაზეთის სსრ, აჭარისტანის ავტონომიური სსრ და სამხრეთ-ოსეთის ავტონომიური ოლქის სახალხო მეურნეობის ორგანოებთან—კუთვნილები-სამებრ.

კ ა რ ი III.

სასარგებლო წიაღისეულის საბადოების კლასიფიკაცია.

13. სასარგებლო წიაღისეულის ყველა საბადოები განიყოფიან უკვე აღმოჩენილ და ჯერ კიდევ აღმოუჩენელ საბადოებად.

უკვე აღმოჩენილ საბადოდ ითვლება:

ა) ყოველგვარი დაგროვება ზოგად-გავრცელებული წიაღისეულისა, როგორც არის: ყოველნაირი ქვიშა, კენჭეული, ხრეში, ყოველნაირი თიხა (გარდა ცეცხლმძლე და ქანგმძლე კაოლინისა და ფერადი კაოლინისა), რიყის ქვა, კაჟი, ქვარციტი, სილაქვა, ცარცი, თაბაშირი, ტკილი, კირაქვა, ფიქალი (საწვავის გარდა) და შემდეგი მასსივ-კრისტალური ქანი: გრანიტი, ბაზალტი, დიორიტი, სიენიტი, გაბროო, ანდეზიტი და პორფირი;

ბ) სხვა სასარგებლო წიაღისეულის ისეთი დაგროვება, რის არსებობაც ამა თუ იმ ადგილას დადასტურებულია წინად წარმოებულ სამთო მუშაობით (ძებნა, ძიება, დამუშავება) ან გეოლოგიური ცნობებით და რაც ამის მიხედვით შეტანილია საყველთაო ცნობისათვის გამოცხადებულ იმ ადგილთა სიაში, რომელნიც პირველი აღმოჩენის უფლების საფუძველზე ძებნისა და ძიების საწარმოებლად დახურულ არიან. ეს ადგილები აღინიშნებიან სიაში ან სათანადო საბადოების ზუსტი საზღვრებით ან, უკეთეს საბადოს ზუსტი საზღვრები გამორკვეული არ არის, იმ ადგილის სახელწოდების აღნიშვნით, რომლის ფარგლებშიაც საბადო მდებარეობს. ზემოაღნიშნულ სიას დაამტკიცებს სსრ კავშირის სახალხო მეურნეობის უმაღლესი საბჭო ა/კსფსრ უმაღლეს ეკონომიურ საბჭოსთან შეთანხმებით; ამასთანავე ეს შეთანხმება მოხდება როგორც საქართველოს

სსრ ეკონომიური საბჭოს წარდგენით, ისე ა/კსფსრ უმაღლესი ეკონომიური საბჭოს თაოსნობით.

ყველა დანარჩენი საბაღო ჯერ კიდევ აღმოუჩენელ საბაღოდ ჩაითვლება.

შენიშვნა. ნავთის ახალი საბაღოს აღმოჩენის დროს, პირველი აღმოჩენის საძებნი ფართობის მომიჯნავე ადგილი, შემოხაზული ხუთკილომეტრიანი მხარეებისგან შემდგარ კვადრატად, რომლის დიოგონალები გადაკვეთილია აღმოჩენის პუნქტზე, ხოლო მხარეები სათანადოდ მიმართულია ჩრდილოეთისა, დასავლეთისა, სამხრეთისა და აღმოსავლეთისაკენ, ჩაითვლება ექვსი თვის განმავლობაში, დღიდან აღმოჩენის შესახებ განცხადების მიცემისა, როგორც ავტომატიურად დახურული ნავთის ძებნისა და ძიებისათვის პირველი აღმოჩენის უფლების საფუძველზე, იმ პირობით კი, რომ საკითხი ამ ადგილის დახურვის შესახებ საბოლოოდ უნდა გადაწყდეს აღნიშნული ექვსი თვის განმავლობაში სსრ კავშირის სახალხო მეურნეობის უმაღლესი საბჭოს მიერ.

14. საქართველოს სსრ სახალხო მეურნეობის უმაღლეს საბჭოს უფლება ეძლევა გამოაცხადოს ესა თუ ის ადგილი პირობით დახურულად ძებნისა და ძიებისათვის პირველი აღმოჩენის უფლების საფუძველზე, ამასთანავე ამ გამოცხადების შემდეგ საქართველოს სსრ სახალხო მეურნეობის უმაღლესი საბჭო დაუყოვნებლივ წარუდგენს, საქართველოს სსრ ეკონომიური საბჭოს მეშვეობით, თავის მოსაზრებებს ამ ადგილის პირობით დახურულად გამოცხადების შესახებ ა/კსფსრ სახალხო მეურნეობის უმაღლეს საბჭოს, რათა ეს მოსაზრებანი შემდგომ წარედგინოს დასამტკიცებლად სსრ კავშირის სახალხო მეურნეობის უმაღლეს საბჭოს. იმ დრომდე, ვიდრე სსრ კავშირის სახალხო მეურნეობის უმაღლესი საბჭო დაამტკიცებდეს აღნიშნულ წარდგენილობას მე-13 მუხლის „ბ“ პუნქტში გათვალისწინებული წესისამებრ, განცხადებების მიღება ამა თუ იმ ადგილას ძებნის და ძიებისათვის ნებართვის მიცემის შესახებ არ შეწყდება, ხოლო ამ განცხადებებს მსვლელობა მიეცემა მხოლოდ იმ შემთხვევაში, უკეთეს სსრ კავშირის სახალხო მეურნეობის უმაღლესი საბჭო არ დაამტკიცებს წარდგენილობას ხსენებული ადგილის დახურვის შესახებ.

15. პირველ აღმოჩენითა ყველა განცხადება, შეტანილი 27 და 28 მუხლების წესისამებრ, ამა თუ იმ ადგილის მე-13 (პ. „ბ“) და მე-14 მუხლების საფუძველზე დახურულად გამოცხადების დღემდე, ჩაითვლება ძალის მქონე განცხადებად, თუნდაც ამ განცხადებით ჯერ კიდევ არ იყოს გაცემული ძიების სანებართვო მოწმობა ან მიჩენილი სამთო ნაკვეთი.

16. უკვე აღმოჩენილად ცნობილი საბაღოები თავისი მნიშვნელობის მიხედვით განიყოფებიან:

- ა) საერთო-საკავშირო მნიშვნელობის,
- ბ) რესპუბლიკანური მნიშვნელობის და
- გ) ადგილობრივი მნიშვნელობის საბაღოებად.

ის საბაღო, რომელიც, სსრ კავშირის სამთო დებულების მე-19 მუხლის თანახმად, საერთო-საკავშირო მნიშვნელობის მქონე საბაღოებს არ მიეკუთვნება, როგორც საერთო წესი ცნობილი უნდა იქნეს რესპუბლიკანური მნიშვნელო-

ბის მქონე საბადოდ. რესპუბლიკანური მნიშვნელობის საბადოების ადგილობრივი მნიშვნელობის მქონე საბადოების კატეგორიისათვის მიკუთვნება მოხდება ა/კსტს რ ცენტრალური აღმასრულებელი კომიტეტის პრეზიდიუმის დადგენილებით სრულიად საქართველოს ცენტრალური აღმასრულებელი კომიტეტის წარდგენისამებრ.

კ ა ტ ი IV.

სამთო რეწაობისათვის უზღაბის შექმნის წესი.

თ ა ჯ ი 1.

ჯერ აღმოუჩინელი საბადოები.

17. ჯერ აღმოუჩინელი საბადო მიეცემა სამთო რეწაობისათვის პირველ აღმოჩენს. აღნიშნული საბადოს ძებნისა, ძიებისა და დამუშავების წესი განისაზღვრება ქვემოთდევნო მუხლებით.

18. ძებნად იგულისხმება ისეთი მოქმედება, რაც უშუალოდ მიმართულია სასარგებლო წიაღისეულის საბადოს აღმოსაჩენად, რომელიც ჯერ აღმოჩენილად არ არის ცნობილი.

ძებნა ორგვარია:

ა) ძებნა, რომელიც მდგომარეობს მთის ქანის შეკრებაში, ადგილის გეგმის გადაღებაში, გეოლოგიურ, მაგნიტომეტრიულ, საელექტრო და სხვა გამოკვლევებსა და მოქმედებაში, რასაც თან არ სდევს მიწის ქერქის მთლიანობის დარღვევა;

ბ) ძებნა, დაკავშირებული თხრილისა, ქისა, შტოლისა და შახტის თხრასთან, შურფირებასთან, ბურღვასთან და საერთოდ ისეთ სამთო მუშაობასთან, რასაც თან სდევს მიწის ქერქის მთლიანობის დარღვევა.

შენიშვნა. მიწის ქერქის მთლიანობის დარღვევად არ ჩაითვლება მიწის ზედაპირის ისეთი დაზიანება, რაც დაკავშირებულია საკვლევი და საზომი იარაღის დადგმასთან.

19. არავითარი ძებნა არ შეიძლება:

ა) ისეთ ადგილას, რომელიც დახურულია ამა თუ იმ წიაღისეულის საბადოს ძებნისა და ძიებისათვის პირველი აღმოჩენის უფლების საფუძველზე (მე-13 მუხ., პ. „ბ“);

ბ) ისეთ ფართობზე, რომელიც უკვე გაცემულია სათანადო სახელმწიფო ორგანოს მიერ ამა თუ იმ წიაღისეულის საბადოს საძიებლად ან დასამუშავებლად.

20. საქართველოს სოც. საბჭ. რესპუბლიკის მთელს დანარჩენ ტერიტორიაზე შეიძლება სწარმოებდეს ორივე ზემოაღნიშნული ძებნა:

1) დაინტერესებულ სახელმწიფო ორგანოთა ნებართვით, ხოლო უკეთეს ძებნა დაკავშირებულია მიწის ქერქის მთლიანობის დარღვევასთან, ამას გარდა, საქართველოს სსრ სახალხო მეურნეობის უმაღლესი საბჭოს სამთო განყოფილების ნებართვითაც:

ა) ციხე-სიმაგრეებისა და გამაგრებული რაიონების ტერიტორიაზე, აგრეთვე სამხედრო და საზღვაო საქმეთა სახალხო კომისარიატის პოლიგონებისა, სასროლო მოედნებისა და ჰაეროდრომების ტერიტორიაზე იმ განსაკუთრებული ნუსხის თანახმად, რომელსაც შეიმუშავენ სსრ კავშირის სახალხო მეურნეობის უმაღლესი საბჭო სსრ კავშირის სამხედრო და საზღვაო საქმეთა სახალხო კომისარიატთან შეთანხმებით;

ბ) ისეთ მიწებზე, რომელიც მიჩენილი აქვს რკინის გზისა და წყალსავალი გზის (შინაგან და საზღვაო) ტრანსპორტს, აგრეთვე ისეთ მიწებზე, სადაც გაყვანილია ვხატკეცილი და კერძო სარგებლობის რკინისგზის შტო ან გამართულია საირიგაციო ნაგებობა და, ამას გარდა, 20 მეტრიან ზოლში, როგორც საერთო სარგებლობის, ისე კერძო სარგებლობის რკინისგზებისა და შტოების ორთავე მხარეზე;

გ) ხელუხლებელი, შეკრული და დაცვითი ტყისა, სასაფლაოებისა, სამთოსასანიტარო დაცვის ოლქისა და კურორტის ტერიტორიაზე, აგრეთვე იმ ნაკვეთების ტერიტორიაზე, სადაც სათანადო ორგანოების ჰვეციალური დადგენილებით გარეშე პირთა შესვლა აკრძალულია;

დ) სანაპირო რაიონებში, რომელიც განისაზღვრება სსრ კავშირის სახალხო მეურნეობის უმაღლესი საბჭოს მიერ სსრ კავშირის გაერთიანებულ სახელმწიფო პოლიტიკურ სამმართველოსთან შეთანხმებით;

ე) ქალაქის ხაზის ფარგლებში, მუშებით დასახლებული და სააგარაკო ადგილების მიწების ხაზის ფარგლებში და აგრეთვე სხვა დასახლებული პუნქტების ტერიტორიის იმ ნაკვეთებზე, რაც დაკავებულია ქუჩებითა და მოედნებით;

ვ) ზედაპირის ისეთ ცალკე ნაკვეთზე, რომელიც საზოგადოებრივი ინტერესის მიხედვით, მესამე პირთა კანონიერი ინტერესების დასაცავად და აგრეთვე სახელმწიფოებრივი ხასიათის სხვა მოსაზრებით, შეიძლება დამატებით გათვალისწინებულ იქნეს სსრ კავშირისა, ა/კსუსრ და საქართველოს სსრ მთავრობათა განსაკუთრებული დადგენილებით;

2) საქართველოს სსრ სახალხო მეურნეობის უმაღლესი საბჭოს სამთო განყოფილების ნებართვით მიწის ქერქის მთლიანობის დარღვევასთან დაკავშირებული ძებნა შეიძლება:

ა) ისეთ ფართობზე, რომელიც სათანადო ორგანოს მიერ უკვე მიცემული აქვს სხვა ვისმე რაიმე სხვა წიაღისეულის საბადოს საძიებლად და დასამუშავებლად;

ბ) ვისიმე სამეურნეო სარგებლობაში ქონებულ მიწაზე, უკეთეს მიწის მოსარგებლედ (დაწესებულება, საწარმო, ორგანიზაცია და კერძო პირი) თანახმა არ არის ამგვარი ძებნის წარმოებისა;

გ) ვისიმე ნებართვის გარეშე და მიწის მოსარგებლეთა თანხმობის დამოუკიდებლად—ყველა დანარჩენ შემთხვევაში.

საქართველოს სსრ სახალხო მეურნეობის უმაღლესი საბჭოს სამთო განყოფილების ნებართვა გაიცემა ძებნისათვის განსაკუთრებული სანებართვო მოწმობის სახით.

ორივე სახის ძებნა ყველა შემთხვევაში შეიძლება უსასყიდლოდ.

შენიშვნა. უკეთესი ძებნისათვის საჭიროა სათანადო უწყების ნებართვა, უკანასკნელს შეუძლიან უარი სთქვას ნებართვის გაცემაზე მხოლოდ მაშინ, როდესაც ძებნა ნამდვილ და თვალსაჩინო ზიანს უქადის სახელმწიფო ინტერესებს.

21. თვითიველი მძებნელი, ვინც ძებნას აწარმოებს როგორც სანებართვო მოწმობის თანახმად, ისე უამისოდ, და ვინც პირველმა დაიწყო მიწის სამუშაოები ამა თუ იმ ადგილას, სარგებლობს განსაკუთრებულ უფლებას—აწარმოოს მიწის სამუშაოები იმ ფართობის ფარგლებში, რაც მის მიერ თავდაპირველი მუშაობის დაწყების ადგილის (როგორც ცენტრის) გარშემო შემოხაზულია კვადრატად, რომლის მხარეები მიმართულია ჩრდილოეთისა, სამხრეთისა, აღმოსავლეთისა და დასავლეთისაკენ; კვადრატის მხარეთა სიგრძე განისაზღვრება საქართველოს სსრ სახალხო მეურნეობის უმაღლესი საბჭოს მიერ 400 მეტრიდან 1.200 მეტრამდე წიაღისეულისა და მისი ჩაფენილობის ხასიათის მიხედვით.

საძებნი მუშაობა შეიძლება აღნიშნული ფართობის ფარგლებს გარეშეც, უკეთეს აღნიშნული მუშაობით დარღვეულ არ იქნება ამა მუხლით გათვალისწინებული განსაკუთრებული უფლებები სხვა მძებნელებისა.

იმ ფართობის საზღვრები, რომელსაც ამა მუხლის მიხედვით თავდაპირველად დაიჭერს მძებნელი, შეიძლება მისი სურვილით გადაწეულ იქნეს ყოველ დროს და ყოველი მიმართულებით, უკეთეს ასეთი გადაწევით ის არ დაიჭერს უკვე სხვა მძებნელის მიერ დაჭერილ ფართობს.

22. ძებნის სანებართვო მოწმობა გაიცემა უფალოდ იმ რაიონის აღნიშვნით, სადაც ძებნა ნებადართულია. ხოლო მძებნელთა მთელი პარტიის წასვლა ან მუშაობის ფაქტური წარმოების შეწყვეტა ექვს თვეზე მეტი ხნით მოსაზრებს მოწმობის მოქმედებას; ამ შემთხვევაში მუშაობის განახლებისათვის საჭიროა ახალი მოწმობის მიღება საერთო წესით.

23. ძებნისათვის სანებართვო მოწმობების მისაცემად დადგენილია შემდეგი წესი:

ა) საქართველოს სსრ სახალხო მეურნეობის უმაღლესი საბჭოს სამთო განყოფილება ძებნითი მუშაობის ნებართვის მიცემის შესახებ განცხადების მიღებისას ან გასცემს ძებნისათვის სანებართვო მოწმობას, ან უარს იტყვის ასეთი მოწმობის გაცემაზე; უარის მოტივი წერილობით ეცნობება მძებნელს, უკეთეს უკანასკნელი ამას მოითხოვს;

ბ) უკეთეს მძებნელს ნებართვის მოწმობის მიცემაზე უარი ეთქვა, მას უფლება აქვს ორი კვირის ვადაზე, უარის თქმის დღიდან, შეიტანოს საჩივარი საქართველოს სსრ სახალხო მეურნეობის უმაღლესი საბჭოს პრეზიდიუმში;

გ) სახალხო მეურნეობის უმაღლესი საბჭოს პრეზიდიუმში საჩივრის მიღებისას ერთი თვის ვადაზე აცნობებს მძებნელს თავის გადაწყვეტილებას;

დ) სამთო განყოფილება, ვიდრე იგი ნებართვის მოწმობას გასცემდეს, სამი დღის ვადაზე წერილობით შეეკითხება იმ ორგანოს, რომლის გამგებლობაშიაც მიწის ზედაპირია, ხომ არა აქვს რა მას საწინააღმდეგო, რომ უწყებულ ადგილას წარმოებულ იქნეს საძებნი და საძიებლო მუშაობა; შეკითხვაში უნდა აღი-

ნიშნოს—სად მდებარეობს ძებნისათვის მოთხოვნილი ადგილი, ვის განკარგულებაა და სარგებლობაშია და როგორ არის იგი გამოყენებული;

ე) შეკითხულ ორგანოს შეუძლიან უარი სთქვას მხოლოდ შემდეგ შემთხვევაში:

უკეთუ მოთხოვნილ ადგილზე გავრცელებულია ამა კოდექსის 20 მუხლის 1-ლი პუნქტის „ა“ და „გ“ ლიტერით დადგენილი შეზღუდვა, ან

უკეთუ განზრახულ ძებნას და ძიებას შეუძლიან გამოიწვიოს სასოფლო, საქალაქო, სარკინისგზო და თუ სხვა სახელმწიფო მეურნეობის ისეთი არსებითი მოშლა, რომ მისი წარმოება საერთო-სახელმწიფოებრივი თვალსაზრისით სრულიად შეუძლებელია;

ვ) უკეთუ სამთო განყოფილება შეკითხული დაწესებულებისაგან არ მიიღებს პასუხს ერთი თვის ვადაზე მისთვის შეკითხვის ჩაბარების დღიდან, იგი გასცემს სანებართვო მოწმობას; ის დაწესებულება, რომელმაც შეკითხვაზე სამთო განყოფილებას თავის დროზე არ უპასუხა, ჰკარგავს უფლებას—განაცხადოს პროტესტი, როგორც ძებნისათვის, ისე, შემდგომ, ძიებისათვის სანებართვო მოწმობის გაცემის წინააღმდეგ;

ზ) ძებნის სანებართვო მოწმობაში უნდა აღინიშნოს:

1) სწორი სახელწოდება სამთო მრეწველისა, რომელსაც მოწმობა ეძლევა;

2) სახელდობრ რა და რა სამუშაოს საწარმოებლად არის მიცემული მოწმობა (კრილი, შურფი, ქაბურღილი და სხვ.);

3) მოწმობის სამოქმედო ტერიტორიალური ფარგლები გეოგრაფიულ კოორდინატებად;

4) რა სახის ნაკვეთისათვის აქვს მოწმობას ძალა (ტყე, სახნავი, საძოვარი, დაუთესავი და უნარგავო ნაკვეთი და სხვ.);

5) სახელდობრ რა წიაღისეულის საბადოს ძებნისათვის არის გაცემული ნებართვა;

6) რა და რა საერთო და სპეციალური მოთხოვნის შესრულებაა სავალდებულო მოწმობაში აღნიშნული საძებნი მუშაობის დროს;

7) რაოდენობა საწინდარისა, რაც მძებნელმა უნდა წარადგინოს იმ ზარალის უზრუნველსაყოფად, რომელიც შეიძლება მისი მუშაობით ნაკვეთის ზედაპირის მოსარგებლეს მოუვიდეს.

შენიშვნა 1. საწინდარის რაოდენობას განსაზღვრავს სამთო განყოფილება ნაკვეთის ზედაპირის მოსარგებლეთა შესაძლებელი ზარალის ოდენობის შესაფერისად; საწინდარს სამთო მრეწველი მოწმობის მიღებამდე შეიტანს საქართველოს სსრ სახალხო მეურნეობის უმაღლესი საბჭოს დეპოზიტად, ხოლო ეს უკანასკნელი, მოწმობის გაცემის შემდეგ, საწინდარს დაუყოვნებლივ გადაიტანს საადგილ-მამულო ორგანოს ან ქალაქის საბჭოს დეპოზიტად—კუთვნილებისამებრ.

შენიშვნა 2. სახელმწიფო საწარმო და დაწესებულებამ უნდა აუნაზღაუროს მიწის ზედაპირის მოსარგებლეს ზარალი საერთო საფუძველზე, ხოლო საწინდარის შეტანისაგან იგი თავისუფალია.

24. ნავთის საბადოს ძებნისათვის დადგენილია შემდეგი გამონაკლისი 20, 21 და 22 მუხლებით გათვალისწინებული წესიდან:

ა) სანებართვო მოწმობის მიღება ისეთი ძებნისათვის, რომელიც დაკავშირებულია მიწის ქერქის მთლიანობის დარღვევასთან, საეკოლოგიურად ყველა შემთხვევაში;

ბ) საძებნი სივრცე განისაზღვრება 1,5 კვადრატული კილომეტრით; ძებნა ამ ფართობის გარეშე არ შეიძლება;

გ) ნავთის საბადოს საძებნელად მიჩენილ ფართობზე არ შეიძლება სხვა წიაღისეულის საბადოს ძებნა, გარდა კირასი, ქანცვილისა, ასფალტისა და ბუნებრივი აირისა;

დ) სანებართვო მოწმობაში სისწორით აღინიშნება ნებადართული მიწის სამუშაოს ხასიათი და სახე;

ე) სანებართვო მოწმობა ვაიცემა ერთ წელზე არა უმეტესი ხნით.

25. საძებნი მუშაობის დაწყებებისთანავე წესები განისაზღვრება საქართველოს სსრ სახალხო მეურნეობის უმაღლესი საბჭოს მიერ დამტკიცებული განსაკუთრებული ინსტრუქციით.

26. მძებნელი, რომელმაც პირველად აღმოაჩინა ჯერ აღმოჩენილად არ ცნობილი საბადო, ითვლება მის პირველ აღმოჩენად.

შენიშვნა. საბადოს აღმოჩენად ჩაითვლება საძებნი მუშაობით სასარგებლო წიაღისეულის არსებობისა და მისი ბუნებრივი ჩაფენილობის ფაქტიურად დადგენა.

27. მძებნელი, რომელმაც პირველად აღმოაჩინა საბადო და სურს უზრუნველჰყოს თავისთვის პირველი აღმოჩენის უფლება, ვალდებულია დაუყოვნებლივ ჩააგდოს აღმოჩენის ადგილას ბოძი წარწერით, რომელშიაც აღინიშნება: პირველი აღმოჩენის გვარი, სახელი და მამის სახელი, აღმოჩენის დრო და აღმოჩენილი წიაღისეულის სახელწოდება. ბოძის წარწერაში აღნიშნული ცნობები ითვლება სარწმუნო ცნობებად, ვიდრე მათ წინააღმდეგ არ იქნება განცხადებული დავა სხვა პირის მიერ.

28. პირველი აღმოჩენი, რომელმაც აღმოჩენის ადგილზე ჩააგდო ბოძი წარწერით, ვალდებულია, ამის გარდა, ორი თვის განმავლობაში აღმოჩენის დღიდან, შეიტანოს საქართველოს სსრ სახალხო მეურნეობის უმაღლესი საბჭოს სამთო განყოფილებაში განცხადება საბადოს აღმოჩენის შესახებ; განცხადებაში უნდა აღინიშნოს შემდეგი ცნობები:

ა) პირველი აღმოჩენის გვარი, სახელი და მამის სახელი;

ბ) აღმოჩენის ადგილის, შეძლებისდაგვარად, ზუსტი აღწერა; თანაც უნდა აღინიშნოს მიწის ყველა მოსარგებლე და იმ მიწის ზედაპირის გამოყენების ხასიათი (სახნავე, მინდორი თუ სხვა რამ), სადაც აღმოჩენა მოხდა;

გ) აღმოჩენის დრო;

დ) ადგილძებნარობა განაცხადი ნიშნებისა და მათი აღწერა;

ე) განმცხადებლის მიერ ძებნის დროს წარმოებული ნამუშევარის აღწერა;

ვ) განმცხადებლის ნამდვილი ან იურიდიული მისამარი.

შენიშვნა. განცხადებისათვის გადახდილ უნდა იქნეს საღებო გამოსაღები დადგენილი რაოდენობით; იმავე დროს უნდა იქნეს შეტანილი სასყიდელი პუბლიკაციისათვის.

29. ვადის გადაცილებით განცხადების შეტანა შემტანს არ ართმევს პირველი აღმოჩენის უფლებას, უკეთეს საქართველოს სსრ სახალხო მეურნეობის უმაღლესი საბჭოს სამთო განყოფილებაში ამ განცხადების შეტანის მომენტისათვის სხვა მძებნელს დაწესებულ ვადაზე არ შეუტანია განცხადება იმავე ფართობზე და იმავე წიაღისეულის საბადოზე.

30. პირველი აღმოჩენი, რომელმაც შეიტანა განცხადება წინა მუხლების წესების დაცვით, ღებულობს განსაკუთრებულ უფლებას უსასყიდლოდ იძიოს მის მიერ აღმოჩენილი წიაღისეულის საბადო განსაზღვრულ ფართობზე.

31. ძიებად პირველი აღმოჩენის უფლების საფუძველზე იგულისხმება განსაზღვრულ ფართობზე ყოველგვარი სამთო მუშაობის წარმოება, რაც უშუალოდ მიმართულია აღმოჩენილი წიაღისეულის საბადოს სამრეწველო მნიშვნელობის გამოსარკვევად.

32. ძიება პირველი აღმოჩენის უფლების საფუძველზე სრულიად არ შეიძლება მე-19 მუხლით გათვალისწინებულ ადგილებში. ყველა დანარჩენ ადგილას ძიება შეიძლება საქართველოს სსრ სახალხო მეურნეობის უმაღლესი საბჭოს სამთო განყოფილების ნებართვით; ამასთანავე მე-20 მუხ. 1-ლ პუნქტში აღნიშნულ ადგილებსა და მიწებზე ძიების წარმოებისათვის საჭიროა, ამის გარდა, დაინტერესებული სახელმწიფო ორგანოს ნებართვა.

33. უკეთეს კანონით დაწესებულ ვადაზე რამდენიმე პირი მისცემს განცხადებას ერთი და იმავე წიაღისეულის საბადოს ერთი და იმავე ფართობის ფარგლებში აღმოჩენის შესახებ, უფლება საძიებელი ფართობის მიღებაზე აქვს არა იმ პირს, რომელმაც პირველმა შეიტანა განცხადება, არამედ იმას, ვინც პირველმა აღმოაჩინა წიაღისეულის საბადო.

34. დავა მძებნელთა შორის საბადოს აღმოჩენის პირველობის შესახებ განიხილება და გადაწყდება საქართველოს სსრ სახალხო მეურნეობის უმაღლესი საბჭოს სამთო განყოფილების მიერ.

მძებნელთა პრეტენზიის სისწორეს დაადგენს სამთო განყოფილება მძებნელთა მიერ შესრულებული საძებნი სამუშაოს ადგილობრივ დათვალიერებით და სათანადო მოწმების დაკითხვით, აგრეთვე ძებნის ადგილას წასვლის შედეგად მიღებული ცნობების შედარებით იმ ცნობებთან, რაც აღნიშნული იქნება პირველ აღმოჩენთა მიერ, ამა კოდექსის 28 მუხლის თანახმად, წარდგენილ შუამდგომლობაში ძებნისათვის სანებართვო მოწმობის მიცემის შესახებ.

უკეთეს ადგილობრივი დათვალიერებით მიღებული ცნობები ეწინააღმდეგება 28 მუხლის წესისამებრ მიღებულ ცნობებს, უპირატესობა ამ უკანასკნელ ცნობებს ეძლევა.

შენიშვნა. სამთო განყოფილების წარმომადგენელთა საძებნი მუშაობის ადგილას წასვლა მოხდება მოდავე პირველ აღმოჩენთა ხარჯით—წასვლის ღირებულების იმ ანგარიშის მიხედვით, რაც აღმოჩენთა წინასწარ ეცნობებათ.

35. სამთო განყოფილების დადგენილება საბადოს აღმოჩენის პირველობის მიკუთვნების შესახებ უკმაყოფილო მხარეს შეუძლიან განასაჩივროს, ერთი თვის ვადაზე დადგენილების გამოტანის დღიდან, საქართველოს სსრ სახალხო მეურნეობის უმაღლესი საბჭოს პრეზიდიუმში, რომელიც არა უგვიანეს ორი კვირისა განიხილავს აღნიშნულ საჩივარს.

სახალხო მეურნეობის უმაღლესი საბჭოს პრეზიდიუმის დადგენილება საბოლოოა.

შენიშვნა. ის პირი, რომელიც არაკეთილსინდისიერად აღძრავს დავას აღმოჩენის პირველობის შესახებ, პასუხს აგებს საქართველოს სსრ სისხლის სამართლის კოდექსის 88 მუხლის მეორე ნაწილის თანახმად.

36. ძიების უფლება პირველი აღმომჩენისათვის მიკუთვნებულად ჩაითვლება იმ დღიდან, რა დღესაც საქართველოს სსრ სახალხო მეურნეობის უმაღლესი საბჭოს სამთო განყოფილება მისცემს მას ძიების სანებართვო მოწმობას.

37. ძიებისათვის სანებართვო მოწმობას, წიაღისეულის საბადოს აღმოჩენის ნამდვილობისა და პირველობის დადასტურების შემდეგ, გაცემს საქართველოს სსრ სახალხო მეურნეობის უმაღლესი საბჭოს სამთო განყოფილება შემდეგი წესით:

ა) 28 მუხლში აღნიშნული განცხადების მიღებისას, სამთო განყოფილება დაუყოვნებლივ ჩასწერს მას განცხადებათა დავთარში და, განიხილავს რა განცხადებას ფორმალურის მხრით, ან სცნობს, რომ განცხადება არსებითად განსახილველია და ამ შემთხვევაში გაცემს განკარგულებას, რათა გაზ. „კომუნისტში“ მოხდეს პუბლიკაცია მიღებული განცხადების შესახებ, საქმის გარჩევისა და შესაძლებელი მისაგებელის განხილვის დღის აღნიშვნით, და აგრეთვე გამოჰკიდებს თავის სადგომში სათანადო განცხადებას და აცნობებს მიღებული განცხადების შესახებ სათანადო ადგილობრივ საბჭოს, ან და უარს ეტყვის განმცხადებელს სანებართვო მოწმობის მიღებაზე;

ბ) განმცხადებლის თხოვნაზე უარის თქმა ამ თხოვნის არსებითად განუხილველად შეიძლება შემდეგ შემთხვევაში:

1) უკეთუ განცხადების შემტან პირს სასამართლოს დადგენილებით ჩამორთმეული აქვს სამთო რეწაობის უფლება;

2) უკეთუ განცხადებაში არ არის 28 მუხლში აღნიშნული ესა თუ ის ცნობა;

3) უკეთუ განცხადება შეეხება სასარგებლო წიაღისეულის ისეთ საბადოს, რომელიც წინაღ შეიცა სხვა პირს იმავე წიაღისეულის საძებნელად ან დასამუშავებლად;

გ) სანებართვო მოწმობის მიცემაზე უარის თქმა შეიძლება განსაჩივრებულ იქნეს განმცხადებლის მიერ საქართველოს სსრ სახალხო მეურნეობის უმაღლესი საბჭოს პრეზიდიუმში, სამთო განყოფილების მეშვეობით, ერთი თვის ვადაზე უარის გამოცხადების დღიდან; განმცხადებელს, მისი თხოვნით, უარის მოტივი ეცნობება წერილობით;

დ) ერთი თვის განმავლობაში პუბლიკაციის დღიდან (პ. „ა“) დაინტერესებულ ორგანოს და პირს უფლება ეძლევა აცნობოს სამთო-განყოფილებას თავისი შენიშვნები და მისაგებელი განმცხადებლის აღმოჩენის შესახებ;

ე) უკეთუ საჭირო იქნება, სამთო განყოფილება, ვიდრე იგი გამოიტანდეს გადაწყვეტილებას ძიებისათვის სანებართვო მოწმობის მიცემის შესახებ, გასინჯავს ადგილობრივ აღმომჩენილად განცხადებულ საბადოს მოწმეების თანადასწრებით;

საბადოს ადგილობრივი გასინჯვის შესახებ შესდგება სათანადო აქტი (ოქმი);
ვ) იმ შემთხვევაში, როდესაც სამთო განყოფილებისათვის რაიმე მიზეზის გამო შეუძლებელი იქნება ადგილობრივი გასინჯვის საშუალებით დარწმუნდეს იმაში, რომ პირველი აღმომჩენის მიერ განცხადებული სასარგებლო წიაღისეულის საბადო ნამდვილად არსებობს, მას უფლება ეძლევა აღმომჩენის ნამდვილობა სცნოს მოწმეთა ჩვენების საფუძველზე;

ზ) მას შემდეგ, რაც დადგენილ იქნება განცხადებაში აღნიშნული საბადოს აღმომჩენის ნამდვილობა და პირველობა და ცნობილ იქნება ამა მუხლის „ვ“ პუნქტის წესით განცხადებული ყველა მისაგებელის უსაფუძვლობა, სამთო განყოფილება გამოიტანს დადგენილებას, რომ განმცხადებელს მიეკუთვნოს პირველი აღმომჩენის უფლება განცხადებაში დასახელებული სასარგებლო წიაღისეულის საბადოზე; იმავე დროს სამთო განყოფილება განსაზღვრავს განმცხადებლის საწინდარის რაოდენობას იმ ზარალის ასანაზღაურებლად, რაც შეიძლება მიწის მიერ შესატანი მოსარგებლეთ მოუვიდეთ საძიებლო მუშაობით;

თ) თავის დადგენილებას სამთო განყოფილება დაუყოვნებლივ აცნობებს იმ ორგანოს, რომლის გამგებლობაშიაც არის მიწის ზედაპირის ნაკვეთები, სადაც განზრახულია ძიების წარმოება და მისცემს განმცხადებელს, წინა პუნქტში აღნიშნული საწინდარის შეტანის შემდეგ, ძიების სანებართვო მოწმობას საქართველოს სსრ სახალხო მეურნეობის უმაღლესი საბჭოს პრეზიდიუმის მიერ დამტკიცებული ფორმით;

ი) უკეთუ ძიების სანებართვო მოწმობა გაიცემა საძიებლო მუშაობის საწარმოებლად იმავე მიწის ნაკვეთზე, სადაც განმცხადებელი აწარმოებდა ძებნას ამა კოდექსის 23 მუხლის წესისამებრ მიცემული სანებართვო მოწმობის თანახმად, განსაკუთრებული შეთანხმება იმ ორგანოსთან, რომლის გამგებლობაშიაც სათანადო მიწის ნაკვეთია, საჭირო არ არის; ყველა დანარჩენ შემთხვევაში ძიების სანებართვო მოწმობის მიცემამდე და ამა მუხლის „ზ“ პუნქტში აღნიშნული საწინდარის რაოდენობის განსაზღვრამდე დაკულ უნდა იქნეს ამა კოდექსის 23 მუხლის „დ“, „ე“ და „ვ“ პუნქტებით გათვალისწინებული წესი.

38. ძიების წარმოება პირველი აღმომჩენის უფლების საფუძველზე იმ რაიონში, სადაც წინა მუხლების წესისამებრ სხვა პირის განცხადება უკვე დადასტურებულია იმავე წიაღისეულის ძიებისათვის სანებართვო მოწმობის მიცემით, შეიძლება მხოლოდ იმ შემთხვევაში, უკეთუ დადგენილ იქნება (ადგილობრივი გასინჯვით ან სხვა რამ საშუალებით), რომ საბადოს განცხადებული ნაკვეთები იმ ფართობის გარეშეა, რომელიც წინად იქნა გაცემული ძიებისათვის პირველი აღმომჩენის უფლების საფუძველზე.

შენიშვნა. ზემო-სვანეთში და ხევსურეთში ოქროს, პლატინის და პლატინის ჯგუფის ლითონთა ქვიშრობის ძიების საწარმოებლად სანებართვო მოწმობის მიცემისათვის საჭირო არ არის სავალდებულო წინასწარი

საძებნი მუშაობა და აგრეთვე ამ წიაღისეულის საბადოს აღმოჩენის ნამდვილობის დადასტურება.

39. იმ საძიებლო ფართობის ოდენობა, რაც პირველ აღმოჩენის მიეცემა, დადგენილია:

ა) ყველა წიაღისეულისათვის, იმათ გარდა, რაც აღნიშნულია ქვემოთ „ბ“ და „გ“ და „დ“ პუნქტებში, 3-დან 6 კვადრატულ კილომეტრამდე;

ბ) ოქროს, პლატინის და პლატინის ჯგუფის ლითონთა ქვიშრობისათვის 1-დან 5 კილომეტრამდე მდინარის ან ხევის სიგრძეზე, სიგანით ვაკეზე არა უმეტეს 500 მეტრისა მდინარის რუსხმულის ან კალაპოტის თვითეულ ნაპირზე;

გ) ქაობისა და ტბის მადანისათვის 5-დან 10 კვადრატულ კილომეტრამდე;

დ) ნავთისათვის—წინადასაძებნელად მიჩენილი ფართობის საზღვრების ფარგლებში (24 მუხ. „ბ“ პუნქტი).

შენიშვნა. იმ ფართობის გარდა, რაც ამა მუხლით გათვალისწინებულია, პირველ აღმოჩენის შეიძლება მიეცეს დამატებითი საძიებლო ფართობი ხელშეკრულების საფუძველზე.

40. საძიებლო ფართობს, გარდა იმ ფართობისა, რაც მიჩენილია ოქროს, პლატინის და პლატინის ჯგუფის ლითონთა ქვიშრობის და აგრეთვე ქაობისა და ტბის მადანის საძიებლად, უნდა ჰქონდეს კვადრატული ფორმა; ამ კვადრატის მხარეები სათანადოდ მიმართულ უნდა იყოს ჩრდილოეთისა, დასავლეთისა, სამხრეთისა და აღმოსავლეთისაკენ.

ოქროს, პლატინის და პლატინის ჯგუფის ლითონთა ქვიშრობის საძიებლო ფართობს შეიძლება არ ჰქონდეს კვადრატული ფორმა, უკეთეს იგი განისაზღვრება მდინარის ან მისი კალაპოტის კონფიგურაციის მიხედვით.

ქაობისა და ტბის მადანის საძიებლო ფართობი შეიძლება იყოს ყოველგვარი ფორმისა ტბის ან ქაობის მოხაზულობის მიხედვით.

41. საძიებლო ფართობის ადგილმდებარეობას მისი ფორმისა და ოდენობის მიხედვით, 39 და 40 მუხლების წესის შესაბამისად, განსაზღვრავს თვით პირველი აღმოჩენი იმ პირობით, რომ აღმოჩენის ადგილი საძიებლო ფართობის ფარგლებში შედიოდეს.

42. პირველი აღმოჩენის მიერ ერთი წიაღისეულის საბადოს ძიების წარმოება ვერ დააბრკოლებს იმავე დროს და იმავე ფართობზე შემდგომი მძებნელის ან მაძიებლის მიერ სხვა წიაღისეულის საბადოს ძებნის ან ძიების წარმოებას, ამ ძებნის თუ ძიების ხოლო წარმოება შეიძლება თვითეულ ცალკე შემთხვევაში, საქართველოს სსრ სახალხო მეურნეობის უმაღლესი საბჭოს სამთო განყოფილების ნებართვით და თანაც იმ პირობით, რომ შემდგომი მძებნელის და მაძიებლის მუშაობამ ხელი არ შეუშალოს პირველ აღმოჩენის, რომელმაც ფართობი უფრო ადრე მიიღო.

43. ძიებისათვის სანებართვო მოწმობის გაცემის დღიდან ყველა მძებნელმა დაუყოვნებლივ უნდა შესწყვიტოს ძებნა პირველი აღმოჩენისთვის საძიებლად მიცემულ ფართობზე; ამასთანავე იმ წიაღისეულის მიმართ, რომლის საბადოს საძიებლად გაცემულია მოწმობა, ძებნა უნდა შესწყდეს აუცილებლად, ხო-

ლო სხვა წიაღისეულის მიმართ—42 მუხ. აღნიშნული წესისამებრ ნებართვის მიღებამდე.

44. საძიებლო მოწმობის მოქმედების ვადა ცალკე წიაღისეულისათვის არის შემდეგი:

ა) არასამადნო წიაღისეულისა და ოქროს, პლატინის და პლატინის ჯგუფის ლითონთა ქვიშრობისათვის—1 წელიწადი;

ბ) მინერალური მიწისქვეშე წყაროებისათვის—2 წელიწადი;

გ) ყველა სხვა წიაღისეულისათვის—3 წელიწადი.

საქართველოს სსრ სახალხო მეურნეობის უმაღლეს საბჭოს უფლება ეძლევა გაადიდოს ამ მუხლში აღნიშნული ვადა:

ა) არა სამადნო წიაღისეულისა და ოქროს, პლატინის და პლატინის ჯგუფის ლითონთა ქვიშრობისათვის—2 წლამდე;

ბ) მინერალური მიწისქვეშე წყაროებისათვის და ყველა სხვა წიაღისეული-სათვის—4 წლამდე.

45. პირველი აღმომჩენი ვალდებულია ძიების მთელი ვადის განმავლობაში ყოველწლიურად დახარჯოს საძიებლო ან სხვა სამუშაოზე, რაც უშუალოდ მიმართული იქნება საძიებლო ფართობის ღირებულების გასადიდებლად (გზების გაყვანა, წყალგადასაშვები ნაგებობის მოწყობა და სხვ.), არა ნაკლებ 500 მანეთისა არასამადნო წიაღისეულისა და ოქროს, პლატინის და პლატინის ჯგუფის ლითონთა ქვიშრობისათვის, 200 მან.—მინერალური მიწისქვეშე წყაროებისათვის და 500 მან.—ყველა სხვა წიაღისეულისათვის.

საქართველოს სსრ სახალხო მეურნეობის უმაღლეს საბჭოს უფლება ეძლევა ცალკე რაიონებისათვის გაადიდოს აღნიშნული რაოდენობა სავალდებულო ხარჯისა.

პირველი აღმომჩენის პირადი შრომა, გაწეული მის საძიებლო ფართობზე და შეფასებული საძიებლო რაიონში სათანადო კვალიფიკაციის მუშა-ძალის საშუალო ღირებულებების მიხედვით, ანგარიშში მიიღება ზემოაღნიშნული გასაწევი ხარჯის განსაზღვრის დროს.

46. პირველი აღმომჩენი ვალდებულია ძიების ყველა შედეგი აცნობოს საქართველოს სსრ სახალხო მეურნეობის უმაღლესი საბჭოს სამთო განყოფილებას.

47. საძიებლო ფართობი ნატურად არ ვაიმეჯნება გარდა იმ შემთხვევისა, როდესაც ამას პირველი აღმომჩენი მოითხოვს.

შენიშვნა. უკეთუ ძიების სანებართვო მოწმობის გასაცემად საჭირო იქნება სამთო განყოფილების წარმომადგენლის გამგზავრება ადგილზე, აგრეთვე, უკეთუ პირველი აღმომჩენი ითხოვს მისთვის საძიებლად მიჩენილი ფართობის ნატურად ვაიმეჯნას, ამით გამოწვეულ ხარჯს პირველი აღმომჩენი გადაიხდის საქართველოს სსრ სახალხო მეურნეობის უმაღლესი საბჭოს მიერ საქართველოს სსრ ფინანსთა სახალხო კომისარიატთან შეთანხმებით გამოცემული წესების თანახმად.

48. საძიებლო მუშაობით მოპოვებული წიაღისეული დარჩება პირველი აღმომჩენის სრულს განკარგულებაში რეალიზაციის უფლებით; ამასთანავე ამ წიაღისეულიდან არავითარი ანარიცხი სახელმწიფოს სასარგებლოდ არ გადაი-

დება. ეს წესი არ გავრცელდება ისეთ წიაღისეულზე, რომელიც სსრ კავშირის სპეციალური კანონების თანახმად სახელმწიფოს უნდა ჩაბარდეს.

იმ წიაღისეულზე, რაც რესპუბლიკანური მნიშვნელობის წიაღის ძიების დროს ამოღებულ იქნება სამარწყველო მნიშვნელობის მქონე რაოდენობით, დაწესებულია სახელმწიფოს სასარგებლოდ წილადი ანარიცხი ფაქტიური ამონაღებისა იმ რაოდენობით, რასაც დაადგენს ა/კფსრ სახალხო მეურნეობის უმაღლესი საბჭო სსრ კავშირის სამთო დებულების 82 მუხლით გათვალისწინებული ნორმების ფარგლებში.

სრულიად საქართველოს ცენტრალურ აღმასრულებელ კომიტეტს ცალკე შემთხვევაში უფლება აქვს გაანთავისუფლოს პირველი აღმომჩენი ამა მუხლის მეორე ნაწილით გათვალისწინებული წილადი ანარიცხის შეტანისაგან.

წილადი ანარიცხის გადახდებიანების წესსა და ვადას დაადგენს საქართველოს სსრ სახალხო მეურნეობის უმაღლესი საბჭო საქართველოს სსრ ფინანსთა სახალხო კომისარიატთან შეთანხმებით.

49. პირველ აღმომჩენს შეუძლიან ძიების სანებართვო მოწმობა გადასცეს სხვა პირს მარტოდენ სხნოტარო წესისამებრ შემოწმებული წარწერით, რაც შემდგომ უნდა ეცნობოს საქართველოს სსრ სახალხო მეურნეობის უმაღლესი საბჭოს სამთო განყოფილებას. მოწმობის შემდგენზე გადადის პირველი აღმომჩენის ყველა უფლება-მოვალეობა.

50. პირველი აღმომჩენი, რომელიც რაიმე მიზეზით საბოლოოდ შესწყვეტს ძიებას ისე, რომ არ შეიტანს განცხადებას სამთო ნაკვეთის მისთვის მიჩენის შესახებ, ვალდებულია აცნობოს ეს საქართველოს სსრ სახალხო მეურნეობის უმაღლესი საბჭოს სამთო განყოფილებას და აგრეთვე, შეძლებისადაგვარად, დაუბრუნოს მიწის ზედაპირს წინანდელი სახე. პირველ აღმომჩენს უფლება აქვს ნ თვის განმავლობაში, მუშაობის შეწყვეტის შეტყობინების დღიდან, გაიტანოს მიჩენილი ნაკვეთიდან ყველა მის მიერ აგებული შენობა, გაწყობილობა და მისი კუთვნილი სხვა ქონება. ის ქონება, რასაც პირველი აღმომჩენი ამ ვადაზე არ გაიტანს, გადადის სახელმწიფოს განკარგულებაში უსასყიდლოდ.

51. ფართობი, რომელზედაც პირველმა აღმომჩენმა ვადამდე შესწყვიტა მუშაობა, აგრეთვე ის ფართობი, რომლისათვისაც ვაცემული სამიებლო მოწმობის ვადა გავიდა და თანაც მის შესახებ დაწესებულ ვადაზე არ შესულა განცხადება დასამუშავებლად მიჩენის თაობაზე, თავისუფალია ძებნისა და ძიებისათვის პირველი აღმომჩენის უფლების საფუძველზე.

52. საქართველოს სსრ სახალხო მეურნეობის უმაღლესი საბჭოს სამთო განყოფილება, რომელიც განაგებს განცხადებათა მიღებისა და ძიების სანებართვო მოწმობების ვაცემის საქმეს, აწარმოებს მათ ზედმიწევნით აღრიცხვას საქართველოს სსრ სახალხო მეურნეობის უმაღლესი საბჭოს მიერ დადგენილი წესისამებრ.

განცხადებებისა და ძიებათა სანებართვო მოწმობების დავთრების დავთვლიერება ყველას უნდა შეეძლოს.

53. პირველი აღმომჩენი ჰკარგავს თავის უფლებას და მისთვის მიცემული ძიების სანებართვო მოწმობა ძალადაგარჯულად ჩაითვლება:

- ა) იმ ვადის გასვლის შემდეგ, რა ვადითაც ვაცემულია მოწმობა (მუხ. 44);
- ბ) უკეთუ შესრულებულ არ იქნა მოთხოვნა სავალდებულო ხარჯის გაწე-

ვის შესახებ საძიებლო და სხვა სამუშაოს წარმოებისათვის, რაც მიმართულია საძიებლო ფართობის ღირებულების გასადიდებლად (მუხ. 45);

გ) უკეთეს დაქვრილი ფართობი სანებართვო მოწმობაში აღნიშნულ ფართობზე მეტი იქნება.

ამა მუხლის „ა“ და „გ“ პუნქტით გათვალისწინებულ შემთხვევაში ძიების სანებართვო მოწმობის ძალადაკარგულად აღიარება მოხდება საქართველოს სსრ სახალხო მეურნეობის უმაღლესი საბჭოს სამთო განყოფილების დადგენილებით. ეს დადგენილება შეიძლება განსაზღვრებულ იქნეს ერთი თვის განმავლობაში საქართველოს სსრ სახალხო მეურნეობის უმაღლესი საბჭოს პრეზიდიუმში, რომლის დადგენილებაც საბოლოოა.

ამა მუხლის „ბ“ პუნქტით გათვალისწინებულ შემთხვევაში, ძიების სანებართვო მოწმობის ძალადაკარგულად აღიარება მოხდება სასამართლოს გადაწყვეტილების წესით, რისთვისაც საქართველოს სსრ სახალხო მეურნეობის უმაღლესი საბჭოს სამთო განყოფილება აღძრავს სარჩელს პირველი აღმომჩენის წინააღმდეგ სათანადო სასამართლო დაწესებულებაში.

შენიშვნა. უკეთეს სანებართვო მოწმობა ძალადაკარგულად იქნა ცნობილი, პირველი აღმომჩენის კუთვნილი ქონების საკითხი და აგრეთვე მიწის ზედაპირის წინანდელი სახის აღდგენის საკითხი გადაწყდება 50 მუხლით დადგენილი წესების თანახმად.

54. ერთი კერძო პირის (ფიზიკურის თუ იურიდიულის) განკარგულებაში არ შეიძლება ერთ სამთო-სამრეწველო რაიონში ერთსა და იმავე დროს ერთი და იმავე წიაღისეულის საბადოს საძიებლად სამ საძიებლო ფართობზე მეტი იყოს მიუხედავად იმისა, ემყარება ეს განკარგულება დამოუკიდებელი პირველი აღმომჩენის უფლებას, თუ სხვა პირისაგან შეძენილ ძიების სანებართვო მოწმობას.

საქართველოს მთელი ტერიტორია იყოფა სამთო-სამრეწველო რაიონებად; ამ რაიონების საზღვრებს, ფიზიკურ-გეოგრაფიული, გეოლოგიური და ეკონომიური პირობების მიხედვით, დააწესებს საქართველოს სსრ ეკონომიური საბჭო და გამოაქვეყნებს საყოველთაო ცნობისათვის.

55. ნავთის საბადოს შესახებ განცხადების მიღებისა, ძიების სანებართვო მოწმობის გაცემისა და ძიების წარმოებისათვის დადგენილია შემდეგი გამონაკლისის საერთო წესისა:

ა) ძიების სანებართვო მოწმობა შეიძლება გაიცეს არა მარტო იმ შემთხვევაში, როდესაც ნავთის საბადო ფაქტიურად აღმოჩენილია, არამედ მაშინაც, როდესაც ძებნითი მუშაობით გამოირკვევა ნავთიანობის ისეთი ნიშნები, რომელიც საუფძველს იძლევა ვიფიქროთ, რომ ფართობის შემდგომი ღმა ბურღვის შედეგად აღმოჩენილ იქნება ნავთის საბადო;

ბ) პირველ აღმომჩენს, რომელმაც ძიების სანებართვო მოწმობა მიიღო, უფლება აქვს ნავთის ძიებასთან ერთად იმავე მოწმობით აწარმოოს კვიშიანი ფისის, ქანცვილის, ასფალტისა და ბუნებრივი აირის ძიებაც; ამ ფართობზე სხვა წიაღისეულის ძიება, ზოგად გავრცელებული წიაღისეულის გარდა, თვით პირველ აღმომჩენს შეუძლიან აწარმოოს მხოლოდ საქართველოს სსრ სახალხო მეურნეობის უმაღლესი საბჭოს სამთო განყოფილების სპეციალური ნებართვით; ძი-

ება რომელიმე სხვა სასარგებლო წიაღისეულისა სხვა სამთო მრეწველის მიერ არ შეიძლება;

გ) საძიებლო მუშაობის დასრულებისას პირველი აღმოჩენი ვალდებულია დასტოვოს უსასყიდლოდ მის მიერ იმ კაბურღვლებში ჩადგმული სამაგრი მილები, რომელთაც საქართველოს სსრ სახალხო მეურნეობის უმაღლესი საბჭოს სამთო განყოფილება უჭვენებს, და გადატკეპნოს მათ შორის ისინი, რომელთა ლიკვიდაციასაც გადასწყვეტს იგივე განყოფილება.

56. მინერალური წყლების მიწისქვეშე წყაროებისა, აგრეთვე სამკურნალო მნიშვნელობის ტალახისა და მარილის საბადოს შესახებ განცხადების მიღებისა, ძიების სანებართვო მოწმობის გაცემისა და თვით ძიების წარმოებისთვის დადგენილია საერთო წესის შემდეგი გამოთქმისი:

ა) თვითეული მინერალური წყაროს და აგრეთვე სამკურნალო მნიშვნელობის ტალახისა და მარილის საბადოს აღმოჩენას საქართველოს სსრ სახალხო მეურნეობის უმაღლესი საბჭოს სამთო განყოფილება დაუყოვნებლივ, განცხადების მიღებისთანავე, აცნობებს საქართველოს სსრ ჯანმრთელობის სახალხო კომისარიატს და აგრეთვე აფხაზეთის სს რესპუბლიკისა, აჭარისტანის ავტონომიური სს რესპუბლიკისა და სამხრეთ-ოსეთის ავტონომიური ოლქის ჯანმრთელობის სათანადო ორგანოებს იმისდამიხედვით, თუ რომელი რესპუბლიკის ან ოლქის ტერიტორიაზეა აღმოჩენილი მინერალური წყარო ან სამკურნალო მნიშვნელობის ტალახისა, თუ მარილის საბადო;

ბ) ძიების სანებართვო მოწმობა მიეცემა პირველ აღმოჩენს მხოლოდ იმ შემთხვევაში, უკეთეს წინა პუნქტში აღნიშნული ჯანმრთელობის სათანადო ორგანოები საკიროდ არ სცნობენ იკისრონ წყაროს ან ტალახისა თუ მარილის საბადოს ძიება;

გ) უკეთეს ჯანმრთელობის ორგანოები იკისრებენ წყაროს ან ტალახისა თუ მარილის საბადოს ძიებას, მათზე გადავა პირველი აღმოჩენის ყველა უფლება, ხოლო იმ პირობით, რომ სანამ ძიებას შეუდგებოდნენ აღნიშნული ორგანოები ვალდებულ არიან აუნაზღაურონ ფაქტიურ პირველ აღმოჩენს წყაროს, ტალახის ან მარილის აღმოჩენით გამოწვეული ხარჯი (პირველი აღმოჩენის პირადი შრომის აღნუსხვით, რაც შეფასებულ უნდა იქნეს 45 მუხლის უკანასკნელი აბზაცის თანახმად), და მისცენ მას განსაკუთრებული წამახალისებელი პრემია არა ნაკლებ აღნიშნული ხარჯების 10-კეცი რაოდენობისა;

დ) წყაროს სამრეწველო მნიშვნელობის გამორკვევის გარდა, პირველი აღმოჩენი ვალდებულია გამოარკვიოს მისი დებეტი და შეადგინოს დასაცავი ზონის საზღვრების პროექტი, რომლის ფარგლებშიაც წყაროს დაცვის მიზნით სამთო მუშაობა უნდა იქნეს აკრძალული, ან ეს მუშაობა შეიძლება სწარმოებდეს განსაზღვრული პირობების დაცვით.

57. პირველ აღმოჩენს, რომელიც საძიებლად დაწესებული ვადის გასვლამდე განუცხადებს საქართველოს სსრ სახალხო მეურნეობის უმაღლესი საბჭოს სამთო განყოფილებას, რომ მას სურს შეუდგეს დამუშავებას, უფლება აქვს მიიღოს განსაზღვრული რიცხვი სამთო ნაკვეთებისა მის მიერ აღმოჩენილი წიაღი-

სეულის საბადოს დასამუშავებლად. განცხადებაში უნდა აღინიშნოს: ცნობები, ძიების შედეგების შესახებ, რიცხვი მისაჩენად ნათხოვი სამთო ნაკვეთებისა, მათი საზღვრები და მიწის იმ ზედაპირის უბნების საზღვრები, რაც საჭიროა საბადოს დასამუშავებლად.

58. სამთო ნაკვეთები მე-20 მუხლის 1-ლ პუნქტში აღნიშნულ ადგილებსა და მიწებზე შეიძლება მიჩენილ იქნეს მხოლოდ დაინტერესებულ სახელმწიფო ორგანოთა ნებართვის მიღების შემდეგ.

59. სამთო ნაკვეთად იგულისხმება მიწის წიაღის ნაწილი, შემოფარგლული სიბრტყეებით, რომელნიც შევეულად გადიან საზღვრებზე, რაც მიწის ზედაპირზე აღნიშნულია სპეციალური მისაჩენი ნიშნებით.

60. პირველი აღმომჩენის უფლების საფუძველზე მისაჩენი სამთო ნაკვეთის ოდენობა დაწესებულია თანასწორი ყველა წიაღისეულისათვის, გარდა ნავთისა და მინერალური წყაროებისა (81 მუხ. „ა“ პუნქტი და 84 მუხ. „ა“ პუნქტი), — ერთი კვადრატული კილომეტრი ზედაპირის ფართობზე.

აღნიშნული ფართობის ფორმას განსაზღვრავს პირველი აღმომჩენი თავისი შეხედულებისამებრ იმ პირობით, რომ ეს ფორმა, შეძლებისადაგვარად, სწორკუთხედი იყოს და ამასთან მისი სიგანე სიგრძის ერთ მეასამედს მაინც უდრიდეს. ოქროს, პლატინისა და პლატინის ჯგუფის ლითონთა ქვიშრობის საბადოს მისაჩენი ნაკვეთის სიგანე, ყოველ შემთხვევაში, 200 მეტრზე ნაკლები არ უნდა იყოს.

61. პირველ აღმომჩენს უფლება აქვს მის მიერ აღმოჩენილი წიაღისეულის საბადოს დასამუშავებლად ერთი ძიების სანებართვო მოწმობით მიიღოს არა უმეტეს სამი სამთო ნაკვეთისა.

62. 61 მუხლით განსაზღვრული სამთო ნაკვეთების მაქსიმალური რიცხვის ფარგლებში ერთი სანებართვო მოწმობით პირველ აღმომჩენს უფლება აქვს მიიღოს იმდენი ნაკვეთი, რამდენსაც მოისურვებს. მთის ნაკვეთები ერთი სანებართვო მოწმობით აუცილებლად ერთსა და იმავე დროს უნდა იქნეს მიღებული.

63. ერთი კერძო პირის (ფიზიკურის თუ იურიდიულის) განკარგულებაში, ერთ სამთო-სამარეწველო რაიონში, ერთსა და იმავე წიაღისეულზე, თუნდაც სხვადასხვა საბადოს შედგენილობაში, არ შეიძლება ერთსა და იმავე დროს იყოს სამთო ნაკვეთების იმ რიცხვზე მეტი, რაც ამ პირს შეეძლო მიეღო საძიებელი ფართობების მაქსიმალური რიცხვით (მუხ. 54 და 61), მიუხედავად იმისა, მიღებული აქვს მას ეს ნაკვეთები უშუალოდ მისი კუთვნილი ძიების სანებართვო მოწმობით (მუხ. 57), თუ შეიძინა სხვა პირისაგან (მუხ. 68) ან საჯარო ვაჭრობით (მუხ. 73).

64. სამთო ნაკვეთის ფართობი შეიძლება არ ფარავდეს იმ ფართობს, რაც პირველ აღმომჩენს მიეცა წინათ ძიებისათვის, უკეთუ არის ორი შემდგომი პირობა:

ა) რომ პირველი აღმომჩენის მიერ ნათხოვ ერთ-ერთ სამთო ნაკვეთში მაინც შედიოდეს საძიებლო ფართობის რომელიმე ნაწილი;

ბ) რომ მის მიერ ნათხოვი ნაკვეთების ფართობი არ ფარავდეს იმ ფართობს, რომელიც ვისიმეს მიერ დაპერილია წინათ მიწის ქერქის მთლიანობის

დარღვევასთან დაკავშირებული ძეგლის წარმოებისათვის ან დაჭერილია საძიებლო მუშაობისათვის იმ ნებართვის თანახმად, რასაც გასცემს საქართველოს სსრ სახალხო მეურნეობის უმაღლესი საბჭოს სამთო განყოფილება.

65. უკეთუ პირველ აღმომჩენს ერთ სამთო ნაკვეთზე მეტი მიეცა, ყველა ნაკვეთები რაც შეიძლება მეტი მხარეებით უნდა ეკვროდნენ ერთი მეორეს.

66. პირველი აღმომჩენისათვის სამთო ნაკვეთის მიცემა, მას შემდეგ, რაც ამ ნაკვეთის საქართველოს სსრ სახალხო მეურნეობის უმაღლესი საბჭოს სამთო განყოფილება ნატურად გამიჯნავს, დადასტურდება სპეციალური მიჩენის აქტით, რასაც აღნიშნული განყოფილება მისცემს პირველ აღმომჩენს თვითეულ სამთო ნაკვეთზე ცალკე.

სამთო ნაკვეთის ნატურად გამიჯნა მოხდება პირველი აღმომჩენის ხარჯით.

67. სამთო ნაკვეთი მიეცემა პირველ აღმომჩენს მის მიერ აღმოჩენილი საბადოს დამუშავებად.

68. პირველ აღმომჩენს შეუძლიან თავისი უფლება სამთო ნაკვეთზე დაუთმოს ან დაუგირაოს სხვა პირს საქართველოს სსრ სახალხო მეურნეობის უმაღლესი საბჭოს სამთო განყოფილების თანხმობით.

სამთო ნაკვეთის დათმობა ან დაგირაოება მოხდება სამისაჩენო აქტზე წარწერის გაკეთებით, რაც შემოწმებულ უნდა იქნეს სანოტარო წესისამებრ და რაც შემდგომ უნდა აღინიშნოს საქართველოს სსრ სახალხო მეურნეობის უმაღლესი საბჭოს სამთო განყოფილების სათანადო დავთრებში. სამთო ნაკვეთის უფლებასთან ერთად შემძენზე გადადის პირველი აღმომჩენის ყველა მოვალეობა.

69. პირველ აღმომჩენს უფლება აქვს ამოიღოს მისთვის მიცემულ სამთო ნაკვეთზე, მის მიერ უკვე აღმოჩენილი წიაღისეულის გარდა, ყველა სხვა წიაღისეული, რაც კი შეიძლება აღმოჩენილ იქნეს მის მიერ შემდგომ, უკეთუ ამ წიაღისეულის მიმართ ესა თუ ის ადგილი გამოცხადებული არ არის დახურულად პირველი აღმომჩენის უფლების საფუძველზე. ამასთანავე უკეთუ წიაღისეული შედის იმ წიაღისეულის საბადოს შედგენილობაში, რომლის დასამუშავებლადაც გაცემულია მიჩენის აქტი, მისი დამუშავება შეიძლება ახალი მიჩენის აქტის მიუღებლად იმ პირობით კი, რომ სახელმწიფოს სასარგებლოდ გადადებულ იქნეს სათანადო წილადი ანარიცხი საერთო საფუძველზე; ხოლო სხვა წიაღისეულის დამუშავების უფლება გაფორმებულ უნდა იქნეს დამატებითი მიჩენის აქტით.

70. იმ წიაღისეულის გარდა, რომლის ამოსაღებადაც გაცემულია მიჩენის აქტი, პირველ აღმომჩენს უფლება აქვს, მისთვის მიცემული სამთო ნაკვეთების ფარგლებში, განსაკუთრებული ნებართვის მიუღებლად და უსასყიდლოდ, დაამუშაოს საბადო იმ წიაღისეულისა, — ზოგად-გავრცელებულ წიაღისეულთაგან, — რაც მისთვის საპიროა სამთო და სამთო-საქარხნო მუშაობის სათანადოდ დასაყენებლად, კერძოდ, დამუშავებული სივრცის ამოსავსებად ან ამოღებული წიაღისეულის დასამუშავებლად, სამშენებლო და საგზაო მუშაობისათვის.

შენიშვნა. სამთო ნაკვეთებში ზოგად-გავრცელებული წიაღისეულის დამუშავების წესებს დაამტკიცებს საქართველოს სსრ სახალხო მეურნეობის უმაღლესი საბჭო.

71. სამთო ნაკვეთის ერთი პირისათვის მიცემა ერთი წიაღისეულის და-სამუშავებლად ვერ დააბრკოლებს იმავე ნაკვეთის ფარგლებში სხვა პირის მიერ, საქართველოს სსრ სახალხო მეურნეობის სამთო განყოფილების ნებართვით, სხვა წიაღისეულის საბადოს ძებნისა, ძიებისა და დამუშავების წარმოებას, ხოლო ამისათვის საჭიროა:

ა) რომ სხვა პირის სამთო მუშაობა ხელს არ უშლიდეს პირველის მუშაობას;

ბ) რომ წიაღისეული, რომლის აღმოსაჩენადაც სხვა პირი აწარმოებს ძებ-ნით და საძიებლო მუშაობას, ცალკე საბადოში იყოს, და რომ შემდგომ მისი დამუშავება არ შეეხოს იმ საბადოს, რომელსაც ამუშავებს ამა თუ იმ ნაკვეთის პირველად მიმღები პირი ან მისი უფლების მონაცვლე.

72. პირველი აღმომჩენის უფლების საფუძველზე მიცემული სამთო ნაკვე-თის დამუშავება სავალდებულო არ არის, ხოლო პირველი აღმომჩენი, რომელიც არ შეუდგება წიაღისეულის ფაქტიურად ამოღებას ან შეაჩერებს მას, ყოველ-წლიურად გადაიხდის სპეციალურ მიჩენის სასყიდელს იმ რაოდენობით, რასაც დააწესებს საქართველოს სსრ სახალხო მეურნეობის უმაღლესი საბჭო საქართვე-ლოს სსრ ფინანსთა სახალხო კომისარიატთან შეთანხმებით და, ამის გარდა, ერთი წლის შემდეგ ნაკვეთის მიღების დღიდან, ყოველწლიურად გაიღებს ხარჯს ნაკვეთის ღირებულების გასადიდებლად, არა ნაკლებ 45 მუხლით გათვალისწი-ნებული რაოდენობისა.

პირველ აღმომჩენს, რომელმაც ერთ სამთო ნაკვეთზე ჩეტი მიიღო, უფლება აქვს ყველა ნაკვეთისათვის სავალდებულო ხარჯის მთელი თანხა მოათავსოს ერთ რომელსავე ნაკვეთზე.

ღირებულების გამადიდებელ ხარჯად იგულისხმება ხარჯი როგორც სა-ექსპლოატაციო მუშაობისა, ისე ყოველგვარი მოსამზადებელი მუშაობისათვის: გზების მოწყობა, თხრილების გაყვანა, გაწყობილობის შექმნა და სხვ. სამთო მრეწველის პირადი შრომა შეფასდება და ჩაითვლება აღნიშნულ ხარჯში 45 მუხ-ლის უკანასკნელ აბზაცში გათვალისწინებულ საფუძველზე.

73. უკეთეს პირველი აღმომჩენი არ დაამუშავებს სამთო ნაკვეთს, რომლის დამუშავებაც ეკონომიურად შესაძლებელია და სახელმწიფო თვალსაზრისით გან-საკუთრებით სასურველი, საქართველოს სსრ სახალხო მეურნეობის უმაღლეს საბჭოს შეუძლიან მისცეს პირველ აღმომჩენს განწყისი სავალდებულო მინიმა-ლური ამოღების წარმოებისათვის და, თუ იგი უარს იტყვის ამ განწყისის შე-სასრულებლად მიღებაზე, მიაქციოს ამ ნაკვეთის დამუშავების უფლება გასაყი-დად საჯარო ვაჭრობით. ის პირი, რომელიც საჯარო ვაჭრობით შეიძენს ნაკვე-თის დამუშავების უფლებას, ამით კისრულობს ვალდებულებას შეასრულოს სა-ქართველოს სსრ სახალხო მეურნეობის უმაღლესი საბჭოს აღნიშნული განწყისი. საჯარო ვაჭრობით აღებული თანხა, ვაჭრობის წარმოებისათვის განყეული ხარ-ჯის გამოკლებით, გადადის პირველი აღმომჩენის სასარგებლოდ. განწყისის მიცე-მისა და საჯარო ვაჭრობის წარმოების წესები განისაზღვრება საქართველოს სსრ სახალხო მეურნეობის უმაღლესი საბჭოს მიერ.

74. პირველ აღმომჩენს, მისთვის მიცემული სამთო ნაკვეთებისა და მიწის ზედაპირის ფარგლებში, უფლება აქვს მოაწყოს სამთო-მადნო და სამთო-საქარხნო

სამუშაოსათვის საჭირო ტექნიკური ნაგებობანი, სარეცხი ფაბრიკები და ქარხნები, სამეურნეო მიზნებისათვის საჭირო შენობანი და მუშა-მოსამსახურეთა საცხოვრებელი შენობანი და აგრეთვე გაიყვანოს გზები.

75. პირველ აღმომჩენს ყოველ დროს შეუძლიან უარი სთქვას მისთვის მიცემულ ყველა სამთო ნაკვეთზე ან მათ ნაწილზე.

76. პირველი აღმომჩენი ჰკარგავს უფლებას მიჩენილ ნაკვეთზე, 73 მუხლში აღნიშნული შემთხვევის გარდა, აგრეთვე შემდეგ შემთხვევაშიც:

ა) უკეთეს დარღვეულ იქნა ნაკვეთის სხვა პირისათვის დათმობის წესი (მუხ. 68);

ბ) უკეთეს ორჯერ დარღვეულ იქნა მოთხოვნა სავალდებულო ხარჯის გაწევის შესახებ (მუხ. 72).

77. უკეთეს პირველი აღმომჩენი ნებაყოფლობით უარს იტყვის მისთვის მიცემულ ყველა სამთო ნაკვეთზე ან მათ ნაწილზე (მუხ. 75), აგრეთვე უკეთეს იგი დაჰკარგავს უფლებას ნაკვეთზე (მუხ. 73 და 76), მას ნება ეძლევა ექვსი თვის ვადაზე, უარის თქმის ან უფლების დაკარგვის დღიდან, გაიტანოს მისთვის მიცემული ნაკვეთიდან ყველა მის მიერ აშენებული ნაგებობა, გაწყობილობა და სხვა მისი კუთვნილი ქონება, გარდა გაწყობილობის ისეთი საგნებისა, რომელთა გატანაც შეუძლებლად გახდის სამუშაოზე უშიშრად მისვლას. ის ქონება, რაც ამ ვადაზე გატანილ არ იქნება, გადადის სახელმწიფო განკარგულებაში უსასყიდლოდ.

78. პირველი აღმომჩენი ვალდებულია, ა/კსფსრ სახალხო მეურნეობის უმაღლესი საბჭოს მიერ დადგენილი ფორმით და წესით აწარმოოს მის მიერ ამოღებული წიაღისეულის ზუსტი აღნუსხვა.

79. საქართველოს სსრ სახალხო მეურნეობის უმაღლესი საბჭოს წარდგენისამებრ ახლად აღმოჩენილი საბადო შეიძლება საქართველოს სსრ ეკონომიური საბჭოს დადგენილებით, ცნობილი იქნეს განსაკუთრებული სახელმწიფო მნიშვნელობის საბადოდ და დატოვებულ იქნეს სახელმწიფოს განკარგულებაში პირველი აღმომჩენისათვის სამთო ნაკვეთების მიუცემლად.

ამა მუხლში გათვალისწინებული წესისამებრ ახლად აღმოჩენილი საბადო შეიძლება ცნობილი იქნეს განსაკუთრებული სახელმწიფო მნიშვნელობის საბადოდ აგრეთვე ა/კსფსრ უმაღლესი ეკონომიური საბჭოს და შრომისა და თავდაცვის საბჭოს დადგენილებით.

ზემოაღნიშნულ დადგენილებათა გამოტანა შეიძლება მხოლოდ პირველი აღმომჩენისათვის მიჩენის აქტის მიცემის მომენტამდე და ყოველ შემთხვევაში არა უგვიანეს სამი თვისა ამ აქტის მიცემის შესახებ შუამდგომლობის აღძვრის დღიდან.

უკეთეს პირველ აღმომჩენს სამთო ნაკვეთები არ მიეცემა, მას, გარდა იმ დადასტურებული ხარჯის ანაზღაურებისა, რაც მან ნამდვილად გასწია ამა თუ იმ საბადოს ძებნასა და ძიებაზე, მიეცემა, — მისივე რჩევით, — ან განსაკუთრებული წამახალისებელი პრემია აღმომჩენისათვის არა ნაკლებ აღნიშნული ხარჯების თანხის ათკეცი რაოდენობისა, ან და ამ საბადოს ექსპლოატაციით მიღე-

ბულ მოგებაში მონაწილეობის უფლება იმ ფორმითა და ოდენობით, რაც მას წინასწარ გამოეცხადება.

80. პირველი აღმომჩენი, რომელმაც მიიღო სამთო ნაკვეთი და შეუდგა მის მიერ აღმომჩენილი წიაღისეულის საბადოს დამუშავებას, გადაიხდის სახელმწიფოს სასარგებლოდ ფაქტიურად ამოღებული წიაღისეულის წილად ანარიცხს; ამ ანარიცხის მტკიცე რაოდენობას ცალკეული წიაღისეულისა და ცალკეული სამთო-სამრეწველო რაიონებისათვის განსაზღვრავს ა/კსფსრ სახალხო მეურნეობის უმაღლესი საბჭო არა უმეტეს 5% -სა ნავთისათვის და 3% -სა ყველა დანარჩენი წიაღისეულისათვის.

წილადი ანარიცხი შეიძლება გადახდევინებულ იქნეს როგორც ნატურად, ისე ფულადი ექვივალენტით. წილადი ანარიცხის გადახდევინების წესსა და ვადას განსაზღვრავს საქართველოს სსრ სახალხო მეურნეობის უმაღლესი საბჭო საქართველოს სსრ ფინანსთა სახალხო კომისარიატთან შეთანხმებით.

ცალკეული წიაღისეულის საბადოს დამუშავება საქართველოს სოც. საბჭ. რესპუბლიკის მთელს ტერიტორიაზე ან მის ცალკე რაიონებში შეიძლება, შრომისა და თავდაცვის საბჭოს დადგენილებით, სავსებით განთავისუფლებულ იქნეს წილადი ანარიცხის გადახდისაგან მთელი დროის განმავლობაში ან განსაზღვრული ვადით.

81. პირველი აღმომჩენის უფლების საფუძველზე ნავთის საბადოს დასამუშავებლად სამთო ნაკვეთის მიცემისათვის დადგენილია საერთო წესის შემდეგი გამოწაკლისი:

ა) ერთი სამთო ნაკვეთის ოდენობა დაწესებულია $1/15$ -დი იმ ფართობისა, რაც მიიცემა ნავთის საბადოს საძიებლად;

ბ) სამთო ნაკვეთები არ უნდა სცილდებოდეს საძიებლო ფართობის ფარგლებს, მათი სიგანე სიგრძის ერთ მესამედზე ნაკლები არ უნდა იყოს და უშუალოდ ერთი-მეორის გვერდით უნდა მდებარეობდენ;

გ) ნაკვეთის ფართობის ორ მხარეს მერიდიანალური მიმართულება უნდა ჰქონდეს;

დ) საძიებლო ფართობი, რაც დარჩება პირველ აღმომჩენისათვის სამთო ნაკვეთების მიჩენის შემდეგ, გადადის სახელმწიფოს განკარგულებაში და შემდგომ შეიტანება მე-13 მუხ. (პ. „ბ“) გათვალისწინებულ სიაში;

ე) მიჩენილი სამთო ნაკვეთის ფარგლებში პირველ აღმომჩენს, ნავთის გარდა, უფლება აქვს, განსაკუთრებული მიჩენის აქტის გარეშე, აწარმოოს ქვიშიანი ფისის, ასფალტის, ქანცვილისა და ბუნებრივი აირის ამოღება;

ვ) ნავთის დასამუშავებლად მიჩენილი სამთო ნაკვეთის ფარგლებში ძებნა, დაკავშირებული მიწის ქერქის მთლიანობის დარღვევასთან, აგრეთვე ძიება და დამუშავება სხვა წიაღისეულის საბადოსი სხვა სამთო მრეწველის მიერ არ შეიძლება. ძიება და დამუშავება სხვა წიაღისეულისა, ამა მუხლის „ე“ პუნქტში აღნიშნულის გარდა, თვით პირველი აღმომჩენის მიერ შეიძლება წარმოებულ იქნეს მხოლოდ საქართველოს სსრ სახალხო მეურნეობის უმაღლესი საბჭოს სამთო განყოფილების სპეციალური ნებართვით;

ზ) ნავთის საბადოს პირველი აღმოჩენი, ყოველწლიური სავალდებულო ხარჯის გაწვევის გარდა (მუხ. 72), ვალდებულია შეადგინოს მთლად მისთვის მიჩენილი ფართობის გეოლოგიური რუქა ერთ სანტიმეტრში 50 მეტრის მასშტაბით.

82. ნავთის საბადო შინამრეწველური წესით დასამუშავებლად გაიცემა სსრ კავშირის სახალხო მეურნეობის უმაღლესი საბჭოს მიერ გამოცემული განსაკუთრებული წესების თანახმად.

83. პირველი აღმოჩენის უფლების საფუძველზე ოქროს, პლატინისა და პლატინის ჯგუფის ლითონთა ქვიშრობის დასამუშავებლად სამთო ნაკვეთის მიჩენისათვის ზემო-სვანეთში და ხევსურეთში, დადგენილია საერთო წესის შემდეგი გამოწვევები:

ა) მძებნელს, რომელმაც აღმოაჩინა ოქროს, პლატინისა და პლატინის ჯგუფის ლითონთა ქვიშრობი და რომელმაც თავისთვის პირველი აღმოჩენის უფლების უზრუნველსაყოფად შეასრულა 27 და 28 მუხლებში გათვალისწინებული მოქმედება, შეუძლიან მიიღოს სამთო ნაკვეთი დასამუშავებლად წინასწარი ძიების მოუზღუნლად იმ პირობით, უკეთეს მის მიერ ნათხოვნი ნაკვეთის ფარგლებში სხვა სამთო მრეწველი არ აწარმოებს ძებნას და ძიებას საქართველოს სსრ სახალხო მეურნეობის უმაღლესი საბჭოს სამთო განყოფილების ნებართვის საფუძველზე;

ბ) პირველ აღმოჩენს, რომელმაც ძიება დაამთავრა ძიების სანებართვო მოწმობის საფუძველზე, აგრეთვე მძებნელს, რომელმაც ითხოვა ნაკვეთის მიჩენა ამა მუხლის „ა“ პუნქტის წესით, უფლება აქვს, სამთო განყოფილების ნებართვით, აწარმოოს მისთვის მიჩენილი სამთო ნაკვეთის დამუშავება მისი (ნაკვეთის) ნატურად გამიჯვნამდე. ასეთ შემთხვევაში მიჩენის აქტის ნაცვლად მას მიეცემა დამუშავებისათვის წინასწარი მოწმობა. სამთო ნაკვეთის ნატურად გამიჯვნა უნდა მოხდეს არა უგვიანეს ორი წლისა დამუშავებისათვის წინასწარი მოწმობის გაცემის დღიდან და ამავე დროს ეს მოწმობა უნდა შეიცვალოს მიჩენის აქტად.

84. პირველი აღმოჩენის უფლების საფუძველზე სამთო ნაკვეთის მიცემისათვის როგორც სამკურნალო, ისე არასამკურნალო მინერალური წყლების წყაროების საექსპლოატაციოდ და აგრეთვე სამკურნალო ტალახისა და მარილის საბადოს საექსპლოატაციოდ დადგენილია საერთო წესის შემდეგი გამოწვევები:

ა) სამთო ნაკვეთის ოდენობა მინერალური წყლების წყაროს ექსპლოატაციისათვის განისაზღვრება ერთიდან ორ ჰექტარამდე, — წყაროს საბადოს ხასიათის მიხედვით;

ბ) პირველ აღმოჩენს არ შეუძლიან მიიღოს ერთ სამთო ნაკვეთზე მეტი თვითთულ საძიებლო სივრცეზე;

გ) სამთო-სასანიტარო დაცვის ოლქისა და დასაცავი ზონის ფარგლებში სხვა წიაღისეულის საბადოს ძებნის, ძიების და დამუშავების წარმოება როგორც თვით პირველი აღმოჩენის მიერ, ისე სხვა სამთო მრეწველის მიერ შეიძლება მხოლოდ საქართველოს სსრ სახალხო მეურნეობის უმაღლესი საბჭოს სამთო განყოფილების ნებართვით, რომელიც გაიცემა ჯანმრთელობის სათანადო ორგა-

ნოებთან შეთანხმებით მას შემდეგ, რაც გამოირკვევა, რომ აღნიშნული მუშაობა არ არის საშიში თვით წყაროს დაცვისათვის.

შენიშვნა. მინერალური წყლების წყაროების და აგრეთვე ტალახისა და მარილის საბადოს სამთო-სანიტარული დაცვის ოლქს და დასაცავ ზონას თვითულ ცალკე შემთხვევაში განსაზღვრავს საქართველოს სსრ ჯანმრთელობის სახალხო კომისარიატი ან აფხაზეთის სსრ, აჭარისტანის ავტონომიური სსრ და სამხრეთ-ოსეთის ავტონომიური ოლქის ჯანმრთელობის სათანადო ორგანოები—საქართველოს სსრ სახალხო მეურნეობის უმაღლესი საბჭოს სამთო განყოფილებასთან შეთანხმებით.

თ ა ვ ი 2.

უკვე აღმოჩენილი საბადოები.

85. უკვე აღმოჩენილი საბადო და აგრეთვე წინანდელ სამუშაოთა გადაწყარი მიეცემა სამთო მრეწველს დეტალურად ძიებისა ან დამუშავებისათვის ხელშეკრულების საფუძველზე.

სახელმწიფო სამთო და სამთო-საქარხნო საწარმოს უკვე აღმოჩენილი საბადო შეიძლება მიეცეს არა მარტო უშუალოდ დეტალურად საძიებლად და დასამუშავებლად, არამედ რეზერვაც (სარეზერვო ფონდი).

დასამუშავებლად ზოგად-გაგრცელებული წიაღისეულის საბადოს მიცემა ვადით 3 წლამდე და აგრეთვე ოქროიანი ადგილებისა ერთ კვადრატულ კილომეტრზე არა უმეტესი სივრცით, შეიძლება გამარტივებული წესით, იმ სახელმწიფო ორგანოს განსაკუთრებული ნებართვით, რომლის გამგებლობაშიაც არის ესა თუ ის საბადო.

მიწის ზედაპირის მოსარგებლეს შეუძლიან სახელმწიფო ორგანოსაგან ნებართვის მიუღებლად, თავისუფლად და უსასყიდლოდ, საკარიერო (ღია) მუშაობით, ასაფეთქებელი ნივთიერების მოუხმარებლად დაამუშაოს ზოგად-გაგრცელებული წიაღისეულის საბადო თავისი მეურნეობისა და შინა-მრეწველობის საქროებისათვის და აგრეთვე ნედლეულად გასაღებისათვის—იმ პირობით უკეთუ ამ უკანასკნელ შემთხვევაში დამუშავება სწარმოებს მიწათმოსარგებლისა და მისი ოჯახის საკუთარი ძალით, ან თუნდაც დაქირავებული შრომის გამოყენებში, ხოლო იმ წესების დაცვით, რაც შრომის კანონმდებლობით დადგენილია საგლეხო მეურნეობაში დამხმარე დაქირავებული შრომის გამოყენებისათვის.

86. დეტალურ ძიებად იგულისხმება ხელშეკრულებით განსაზღვრული საძიებლო მუშაობა, რაც საკმარისი იქნება უკვე აღმოჩენილი საბადოს სამრეწველო მნიშვნელობის გამოსარკვევად.

საძიებლო მუშაობის წარმოებისათვის ხელშეკრულებით ნაკისრი ვალდებულობის შესრულება ჰქმნის სახელმწიფო სამთო და სამთო-საქარხნო საწარმოსათვის უფლებას—მიიღოს დასამუშავებლად საბადოს მთელი ნაძიები ფართობი, ხოლო ყველა სხვა სამთო მრეწველისათვის—უფლებას მიიღოს დასამუშავებლად მის მიერ ნაძიები საბადოს ფართობის განსაზღვრული ნაწილი ამ ხელშეკრულებით გათვალისწინებულ შეღავათიან პირობებში, თანაც მას აქვს უპირატესი

უფლებმა, ყველა სხვა მქებნელთა წინაშე, მიიღოს, სხვა თანაბარ პირობებში, აღნიშნული ფართობის დანარჩენი ნაწილი დასამუშავებლად საერთო საფუძველზე.

87. უკვე აღმოჩენილი საბადოს დამუშავებად იგულისხმება ხელშეკრულებით გათვალისწინებული მუშაობა ამა თუ იმ წიაღისეულის ამოსაღებად საბადოს განსაზღვრული ფართობის ფარგლებში, განსაზღვრულ ვადაზე ან საბადოს სრულ დამუშავებამდე სამთო მრეწველის ვალდებულებით, რომ შეიტანოს დამუშავების უფლებისათვის ხელშეკრულებით დაწესებული სასყიდელი.

იმისდამიხედვით, თუ რაოდენი ხარჯია გაწეული კაპიტალურ სამუშაოზე, რამდენად არის მომზადებული საბადო ამოსაღები მუშაობისათვის და როგორია საბადოს გეოგრაფიული მდებარეობა და სხვა პირობები, რაც განსაზღვრავს საბადოს დამუშავების შემოსავლიანობას, სამთო მრეწველი შეიძლება განთავისუფლებულ იქნეს დამუშავების უფლებისათვის სასყიდლის გადახდისაგან ამა თუ იმ ვადით, ხოლო ყოველ შემთხვევაში არა უმეტეს 5 წლისა, 88 მუხლის შენიშვნით გათვალისწინებული წესისამებრ.

ცალკეული წიაღისეულის საბადოს დამუშავება მთლად საქართველოს სსრ ან მისი ცალკე ნაწილის ტერიტორიაზე შეიძლება გამოცხადებულ იქნეს უსასყიდლოდ მთელი დროის განმავლობაში ან განსაზღვრული ვადით, სსრ კავშირის შრომისა და თავდაცვის საბჭოს დადგენილებით.

შენიშვნა. ზოგად-გავრცელებული წიაღისეულის საბადოს დამუშავება (მე-13 მუხ. „ა“ 3) სწარმოებს გზათა (რკინისგზის, წყალსავალი გზის, არარელსიანი გზის) ორგანოების მიერ თავისი სამშენებლო და საექსპლოატაციო-სამეურნეო საჭიროებისათვის უსასყიდლოდ და განსაკუთრებული ნებართვის გარეშე იმ მიწის ზოლის ფარგლებში, რაც ამ ორგანოებს მიკუთვნებული აქვთ „ტრანსპორტისათვის მიჩენილი მიწების დებულების“ (სსრ კავშირის კან. კრ. 1925 წ. 62 №-ი, მუხ. 478) მე-9 მუხლის წესისამებრ. გზატკეცილებისა და ყამირგზების ორგანოების მიერ ზემოაღნიშნული მიწის ზოლის გარეშე მდებარე საბადოში ქვისა, ხრეშისა, ქვიშისა და თიხის დამუშავება გზატკეცილების და ყამირგზების გაკეთებისა, შენახვისა და რემონტის საჭიროებისათვის მოხდება აგრეთვე უსასყიდლოდ იმ სახელმწიფო ორგანოს ნებართვით, რომლის გამგებლობაშიაც არის მიწის ზედაპირის სათანადო ნაკვეთი (მუხ. 91).

88. სასყიდელი ხელშეკრულების საფუძველზე საბადოს დამუშავების უფლებისათვის განისაზღვრება ან მხარეთა შეთანხმებით, ან საჯარო ვაჭრობის წესით; ამ უქანასკნელის პირობებს განსაზღვრავს ის სახელმწიფო ორგანო, რომელიცაა თუ იმ საბადოს გასცემს დასამუშავებლად.

შენიშვნა. ხელშეკრულებაში რესპუბლიკანური და ადგილობრივი მნიშვნელობის საბადოს დამუშავების უფლებისათვის სასყიდლის რაოდენობის დაწესებამდე ან ამ სასყიდლისაგან განთავისუფლებამდე (მუხ. 86 და 87), საქართველოს სსრ სახალხო მეურნეობის უმაღლესი საბჭო აცნობებს საქართველოს სსრ ფინანსთა სახალხო კომისარიატს ხელშეკრულებით განზრახული სასყიდლის რაოდენობას და თანაც დაასაბუთებს ამ რაოდენობას; უკეთეს ფინანსთა სახალხო კომისარიატისაგან ერთი თვის

ვადაზე, ცნობის მიღების დღიდან, არავითარი საწინააღმდეგო პასუხი არ იქნება, ეს ჩაითვლება მის თანხმობად.

უკეთეს საქართველოს, სსრ ფინანსთა სახალხო კომისარიატი ზემოაღნიშნულ ვადაზე განაცხადებს, რომ თანახმა არ არის სასყიდლის განზრახული რაოდენობისა, საკითხს საბოლოოდ გადასწყვეტს საქართველოს სსრ ეკონომიური სამკო.

საქართველოს ტერიტორიაზე მდებარე საერთო-საკავშირო მნიშვნელობის საბადოს დამუშავების უფლებისათვის სასყიდლის რაოდენობა განისაზღვრება სსრ კავშირის სამთო დებულების 90 მუხლით გათვალისწინებული წესისამებრ.

89. დამუშავების ხელშეკრულებაში განსაზღვრულ უნდა იქნეს წლიური სავალდებულო მინიმალური ამოღება. იმისდამხედვეთ, თუ რამდენად მომზადებულია საბადო, სამთო მრეწველი შეიძლება განთავისუფლდეს სავალდებულო მინიმალური ამოღებისაგან ვადით 5 წლამდე.

90. ხელშეკრულების საფუძველზე დამუშავების სასყიდელი შეიძლება დაწესებულ იქნეს:

ა) ან წილადი ანარიცხის სახით ნატურად ან ფულად ექვივალენტად;

ბ) ან ფულადი სასყიდლის სახით წონის ერთეულისათვის (სასყიდელი ტონასათვის) ან ტევადობის ერთეულზე (სასყიდელი კუბისათვის).

დამუშავების სასყიდელი სახელმწიფო საწარმოს გადახდება ფაქტიურად ამოღებული წილისეულის რაოდენობის მიხედვით, ყველა სხვა სამთო მრეწველს კი—ფაქტიურად ამოღებული წილისეულის რაოდენობის მიხედვით, ხოლო, ყოველ შემთხვევაში, არა ნაკლებ იმ რაოდენობისა, რაც გათვალისწინებულია სავალდებულო მინიმალური პროგრამით, ხელშეკრულებისამებრ.

რესპუბლიკანური და ადგილობრივი მნიშვნელობის საბადოს სასყიდლის გადახდევინების წესი და ვადა განისაზღვრება განსაკუთრებული ინსტრუქციით, რასაც გამოსცემს საქართველოს სსრ სახალხო მეურნეობის უმაღლესი სამკო საქართველოს სსრ ფინანსთა სახალხო კომისარიატთან შეთანხმებით.

91. უკვე აღმოჩენილი საბადო, რომელიც მე-20 მუხ. 1-ლ პუნქტში აღნიშნულ ადგილებსა და მიწებზე მდებარეობს, შეიძლება გაიცეს დეტალური ძიებისათვის და დამუშავებისათვის მხოლოდ დაინტერესებულ სახელმწიფო ორგანოთა ნებართვით; ხოლო სანაპირო რაიონების ფარგლებში მდებარე ნაკვეთები (მე-20 მუხლის 1 პუნქტის „დ“ ლიტ.) გაიცემა საერთო საფუძველზე—სსრ კავშირის გაერთიანებული სახელმწიფო პოლიტიკური სამმართველოს ნებართვის გარეშე.

92. სახელმწიფო საწარმოს და კოოპერატიულ ორგანიზაციას უკვე აღმოჩენილი საბადო დეტალური ძიებისათვის ან დამუშავებისათვის მიეცემა სხვა თანაბარ პირობებში, უპირატესად კერძო (ფიზიკურ და იურიდიულ) პირთა წინაშე.

93. უკვე აღმოჩენილ საბადოსთან უშუალოდ ახლო მდებარე სარეცხი და გადამამუშავებელი საწარმო, რომელიც ამ მომსახურეობას უწევს, აგრეთვე სხვა ტექნიკური ნაგებობა და გაწყობილობა და სამეურნეო და საცხოვრებელი შე-

ნობა შეადგენს საბადოს კუთვნილებას, იმყოფება იმავე სახელმწიფო ორგანოს გამგებლობაში, რომლის გამგებლობაშიაც თვით საბადოა, და ამავე ორგანოს მიერ მიეცემა სამთო მრეწველს ხელშეკრულებით.

შენიშვნა. უკეთუ საბადო დეტალური დამუშავებისათვის მიეცემა საქართველოს სსრ სახალხო მეურნეობის უმაღლესი საბჭოს გამგებლობაში მყოფ სახელმწიფო სამთო და სამთო-საქარხნო საწარმოს, დამუშავების ხელშეკრულება დაიდება მხოლოდ წიაღის შესახებ; ხოლო 93 მუხლით გათვალისწინებული ქონება საწარმოს საწესდებო კაპიტალში ჩაირიცხება.

94. ყოველგვარი შენობა და ნაგებობა, რასაც სამთო მრეწველი ახლად ააგებს იმ ფართობზე, რომელიც მას ხელშეკრულების საფუძველზე მიეცა დეტალური ძიებისათვის ან დამუშავებისათვის, ყველა მათი კუთვნილი ახლად შეძენილი გაწყობილობით, შეადგენს სამთო მრეწველის საკუთრებას და შეიძლება გადავიდეს სახელმწიფოს განკარგულებაში მხოლოდ ხელშეკრულებით გათვალისწინებული წესით ან სასამართლოს გადაწყვეტილებით.

95. საბადოს იმ ფართობის ფარგლებში, რაც სამთო მრეწველს მიეცემა ხელშეკრულების საფუძველზე დეტალური ძიებისათვის ან დამუშავებისათვის, მას უფლება აქვს უსასყიდლოდ ამოიღოს ზოგად-გაერცლებული წიაღისეული, რომელიც მისთვის საჭირო იქნება დამუშავებული სივრცის ამოსავესებად, ამოღებული წიაღისეულის დასამუშავებლად და აგრეთვე სამშენებლო, საგზაო და 70 მუხლის შენიშვნის წესისამებრ გამოცემული წესებით გათვალისწინებულ სხვა სამუშაოთა საწარმოებლად.

96. დეტალური ძიებისა და დამუშავების შესახებ დადებული ხელშეკრულებიდან გამომდინარე უფლების სრულად ან ნაწილობრივ მესამე პირისათვის დათმობა შეიძლება მხოლოდ იმ სახელმწიფო ორგანოს წინასწარი თანხმობით, რომელმაც გასცა საბადო დეტალური ძიებისა ან დამუშავებისათვის.

97. უკეთუ დასამუშავებლად გაცემულ საბადოს არავითარი გაწყობილება არა აქვს, სამთო მრეწველს შეუძლიან იმ სახელმწიფო ორგანოს ნებართვით, რომელმაც მას საბადო მისცა, დაუგირაოს დამუშავების უფლება მესამე პირს განსაზღვრული ვადით ხელშეკრულების ვადის ფარგლებში, ხოლო იმ პირობით, რომ აღნიშნულ ორგანოს აუცილებლად აცნობოს მოგირავნის ვინაობა; ამასთანავე გირავნობა ქმნილ უნდა იყოს სანოტარო წესისამებრ დამოწმებული აქტით და შემდგომ უნდა აღინიშნოს საქართველოს სსრ სახალხო მეურნეობის უმაღლესი საბჭოს სამთო განყოფილების სათანადო დავთრებში.

98. ხელშეკრულების საფუძველზე რესპუბლიკანური და ადგილობრივი მნიშვნელობის საბადოების დეტალური ძიებისა და დამუშავების გაცემის დაწვრილებით წესებს განსაზღვრავს ა/კსფსრ სახალხო მეურნეობის უმაღლესი საბჭო.

კ ა რ ი V.

სამთო რეწავისათვის საჭირო ზედაპირის ნაკვეთები.

99. ზედაპირის ნაკვეთი, რაც საჭიროა სამთო რეწავისათვის, მიეცემა სამთო მრეწველს 100—104 მუხლებში აღნიშნულ საფუძველზე ან გადავა სამთო

მრეწველის სარგებლობაში 106 მუხლით გათვალისწინებული განსაკუთრებული წესისამებრ.

100. ზედაპირის ნაკვეთები, რაც მიცემულ უნდა იქნეს 100—104 მუხლების საფუძველზე, იმისდამიხედვით, თუ რამდენად საჭირონი არიან ისინი სამთო რეწვობისათვის, გაიყოფა უთუოდ საჭირო და სათუოდ საჭირო ნაკვეთებად.

უთუოდ საჭირო ნაკვეთად ჩაითვლება ისეთი ნაკვეთი (როგორც საძებნი ან საძიებლო ფართობის და მიჩენილი სამთო ნაკვეთების ფარგლებში, ისე მათ გარეშეც), რომლის გამოუყენებლადაც სამთო მრეწველი ან სრულიად ვერ შეძლებს მისთვის ამა სამთო კოდექსის წესისამებრ მინიჭებული სამთო მუშაობის უფლების განხორციელებას, ან ეს განხორციელება იქნება ეკონომიურად მიზანშეუწონელი, ან და სამთო მუშაობის ტექნიკური წესების შეუფერებელი.

სათუოდ საჭირო ნაკვეთად ჩაითვლება ისეთი ნაკვეთი, რომლის სარგებლობაც სასურველია, ხოლო მისი გამოუყენებლობა არ გამოიწვევს სამთო მრეწველისათვის სამთო მუშაოთა საწარმოებლად მინიჭებული უფლების განხორციელების შეუძლებლობას.

101. იმის ცნობა, რომ ნაკვეთი განსაზღვრული ოდენობით და განსაზღვრულ ფარგლებში უთუოდ ან სათუოდ საჭიროა, ეკისრება იმ სახელმწიფო ორგანოს, რომელიც საბადოს გასცემს საძებნელად, საძიებლად და დასამუშავებლად.

საჩივარი სათანადო ორგანოს გადაწყვეტილებაზე, რომლითაც ცნობილია ან არ არის ცნობილი, რომ ზედაპირის ესა თუ ის ნაკვეთი უთუოდ ან სათუოდ საჭიროა სამთო რეწვობისათვის, გადაწყდება საუწყებო წესისამებრ.

102. უთუოდ საჭირო ზედაპირის ნაკვეთის მიცემა სავალდებულოა ყველგან, ხოლო იგი არ მიიცემა შემდეგ ადგილებსა და მიწებზე:

ა) იმ ადგილებსა და მიწებზე, რაც აღნიშნულია მე-20 მუხლის 1-ლ პუნქტში, აგრეთვე იმ მიწებზე, რაზედაც ქალაქისა და სოფლის მოედნები და ქუჩები;

ბ) იმ მიწებზე, რაზედაც არის წარმოებითი საწარმო, საცხოვრებელი და არასაცხოვრებელი შენობა, ეზო, ბაღი და ბოსტანი;

გ) იმ მიწებზე, რაზედაც არის ციტრუსოვანი ნარგავი, ვენახი და ჩაის პლანტაცია.

ზედაპირის ნაკვეთები ამა მუხლის „ბ“ და „გ“ პუნქტებში აღნიშნულ ადგილებსა და მიწებზე მიეცემათ სამთო მრეწველთ მხოლოდ ამ მიწების მოსარგებლეთა თანხმობით, „ა“ პუნქტში აღნიშნულ ადგილებსა და მიწებზე კი, ამის გარდა, დაინტერესებულ სახელმწიფო ორგანოთა ნებართვით, ხოლო უკეთეს ასეთი თანხმობა და ნებართვა არ არის—საქართველოს სსრ ეკონომიური საბჭოს სპეციალური დადგენილებით.

სანაპირო რაიონის ფარგლებში მდებარე ნაკვეთები (მე-20 მუხლის პ. 1-ლი, ლიტ. „დ“), რაც საჭიროა უკვე აღმოჩენილი საბადოს დეტალური ძიებისა და დამუშავებისათვის, გაიცემა საერთო საფუძველზე—გაერთიანებული სახელმწიფო პოლიტიკური სამმართველოს ნებართვის გარეშე.

შენიშვნა. ნაკვეთის მიცემის ნებართვაზე უარის თქმა დაინტერესებულ სახელმწიფო ორგანოებს შეუძლიანთ მხოლოდ მაშინ, როდესაც ამ

ნაკვეთების სამთო მრეწველის მიერ დაქვრა სახელმწიფო ინტერესებისათვის თვალსაჩინო ზიანის ნამდვილ საფრთხეს ჰქმნის.

103. სათუოდ საქირო ზედაპირის ნაკვეთების გაცემა სავალდებულოა ყველგან, გარდა:

ა) იმ ადგილებისა და მიწების ზედაპირისა, რაც აღნიშნულია 102 მუხ. „ა“ და „ბ“ პუნქტებში;

ბ) ყველა ისეთი მიწების ზედაპირისა, რაც ვისიმე სამეურნეო სარგებლობაშია, აგრეთვე ადგილობრივი მნიშვნელობის ტყეების ზედაპირისა.

ამა მუხლის „ა“ და „ბ“ პუნქტებში აღნიშნული ადგილებისა, და მიწების ზედაპირის ნაკვეთები მიეცემა სამთო მრეწველს მხოლოდ მიწის მოსარგებლეთა თანხმობით, ამა მუხლის „ა“ პუნქტში აღნიშნული ადგილებისა და მიწების ნაკვეთები კი, ამას გარდა, დაინტერესებულ სახელმწიფო ორგანოთა ნება-რთვით.

104. ზედაპირის ნაკვეთი, როგორც უთუოდ საქირო, ისე სათუოდ საქირო, გადაეცემა სამთო მრეწველს სასარგებლოდ, 102 და 103 მუხლების მოთხოვნათა დაცვით:

1) საძებნელი და საძიებლო მუშაობისათვის, რაც წარმოებულ უნდა იქნეს სანებართვო მოწმობისა ან დეტალური ძიების შესახებ დადებული ხელშეკრულების საფუძველზე:

ა) იმ საძებნელი ან საძიებლო ფართობის ფარგლებში, რაც აღნიშნულია ამ მოწმობებისა ან ხელშეკრულებებში,—ხსენებულ მოწმობათა ან ხელშეკრულებათა მიხედვით, სარგებლობის უფლების დამატებითი გაფორმების გარეშე, უსასყიდლოდ, ნატურად გაუმიჯნავად, ხოლო სამთო მრეწველისათვის ვალდებულების დაკისრებით, რომ ნაკვეთის დაქვრა აუწყოს იმ სახელმწიფო ორგანოს, რომლის გამგებლობაშიაც სათანადო მიწებია;

ბ) საძებნელი და საძიებლო ფართობის ფარგლების გარეშე, უკეთუ სათანადო ნაკვეთი ვისიმე სამეურნეო სარგებლობაში არ არის, აგრეთვე საერთო სახელმწიფო მნიშვნელობის ტყეებში—წინა პუნქტში აღნიშნულ საფუძველზე, ხოლო უკეთუ სათანადო ნაკვეთი ვისიმე სამეურნეო სარგებლობაშია ან ადგილობრივი მნიშვნელობის ტყეში—სათანადო მიწის მოსარგებლეთა (დაწესებულების, საწარმოს, ორგანიზაციის და პირის) სამთო მრეწველთან დადებული ხელშეკრულების საფუძველზე, ნატურად გაუმიჯნავად, ხოლო სამთო მრეწველისათვის ვალდებულების დაკისრებით, რათა ნაკვეთის დაქვრა აუწყოს იმ სახელმწიფო ორგანოს, რომლის გამგებლობაშიაც სათანადო მიწებია;

2) საბადოს დამუშავებისათვის პირველი აღმოჩენის უფლებისა ან ხელშეკრულების საფუძველზე:

ა) მიწებზე, რომელიც არის ვისიმე სამეურნეო სარგებლობაში და საერთო სახელმწიფო მნიშვნელობის ტყეში—განსაკუთრებული მიწათმოწყობის წესით;

ბ) მიწებზე, რომელიც ვისიმე სამეურნეო სარგებლობაშია, გარდა ისეთი მიწისა, რაც საქალაქო მიწების შედგენილობაში შედის, და აგრეთვე ადგილობრივი მნიშვნელობის ტყეში მდებარე მიწებზე—სამთო მრეწველის არჩევით ან მიწის მოსარგებლესთან დადებული ხელშეკრულების საფუძველზე ან განსაკუთრებული მიწათმოწყობის წესით;

გ) საქალაქო მიწების შედგენილობაში შემავალ მიწებზე, სამთო მრეწველის მიერ სათანადო საქალაქო საბჭოსთან დადებული ხელშეკრულების საფუძველზე;

დ) იმ სახელმწიფო ორგანოს გამგებლობაში ქონებულ მიწებზე, რომლის გამგებლობაშიაც არის სათანადო საბაღო—ამ ორგანოსთან დადებული ხელშეკრულების საფუძველზე.

105. 104 მუხლში მოხსენებული წესი განსაკუთრებული მიწათმოყვობისა დადგენილ იქნება ცალკე ინსტრუქციით, რასაც გამოსცემს საქართველოს სსრ მიწათმოქმედების სახალხო კომისარიატი საქართველოს სსრ სახალხო მეურნეობის უმაღლეს საბჭოსთან შეთანხმებით.

106. სამთო მრეწველთათვის 99—104 მუხლებით გათვალისწინებულ საფუძველზე ზედაპირის ნაკვეთების მიცემის გარდა, ზედაპირის ნაკვეთები შეიძლება გადავიდეს სამთო მრეწველის სარგებლობაში:

ა) ძებნითი მუშაობისათვის სანებართვო მოწმობის გარეშე ისეთ მიწებზე, რომელიც არის ვისიმე სამეურნეო სარგებლობაში, და ადგილობრივი მნიშვნელობის ტყეში—მიწის მოსარგებლესთან შეთანხმებით, ხოლო მე-20 მუხლის I პუნქტში აღნიშნული ადგილებისა და მიწების მიმართ,—ამის გარდა, დაინტერესებული სახელმწიფო ორგანოს ნებართვით.

ბ) ძებნითი მუშაობისათვის სანებართვო მოწმობის გარეშე ისეთ მიწებზე, რომელიც არ არის ვისიმე სამეურნეო სარგებლობაში, და აგრეთვე საერთო-სახელმწიფო მნიშვნელობის ტყეში,—მე-20 მუხლის 1-ლ პუნქტში აღნიშნული ადგილებისა და მიწების ფარგლებს გარეთ,—ვისიმე ნებართვის გარეშე, ნაკვეთის ნატურად გაღმიჯნავად და სახელმწიფოს სასარგებლოდ სასყიდლის გადაუხდელად.

107. ზედაპირის ნაკვეთი მიეცემა სამთო მრეწველს, მისი შეხედულებისამებრ, ან განსაზღვრული ვადით, ან მისთვის ნებადართული სამთო მუშაობის დროის განმავლობაში, თუნდაც ეს დრო განისაზღვრებოდეს გამომოწმავებამდე, თანაც სამთო მრეწველს უფლება აქვს, უკეთუ საჭირო იქნება, ითხოვოს ახალი ნაკვეთის მიცემა და უარი სთქვას ისეთ ნაკვეთზე, რომელიც უკვე საჭირო აღარ არის.

108. სამთო მრეწველი, რომელმაც რაიმე მიზეზის გამო დაკარგა სამთო მუშაობის წარმოების უფლება, ავტომატიურად ჰკარგავს მიცემული ზედაპირის ნაკვეთის სარგებლობის უფლებასაც.

109. მესამე პირზე საბაღოს ძიებისა და დამუშავების უფლების გადასვლის დროს (მუხ. 49, 68 და 96), სამთო მრეწველის უფლება-მოვალეობანი, რაც დაკავშირებულია მისთვის მიცემული ზედაპირის ნაკვეთების გამოყენებასთან, ავტომატიურად გადადის მისი უფლების მენაცვლეზე.

110. იმ შემთხვევაში, როდესაც ზედაპირის ნაკვეთი სამთო მრეწველს მიეცემა საადგილ-მამულო ორგანოს ან საქალაქო საბჭოს მიერ, სამთო მრეწველის უფლების გაფორმება ამ ნაკვეთზე უნდა მოხდეს 105 მუხლში აღნიშნული ინსტრუქციით დადგენილ ვადაზე.

უკეთუ აღნიშნული ვადა გადაცილებულ იქნა, საბადოს მიმცემ ორგანოს უფლება აქვს მიუჩინოს სამთო მრეწველს ზედაპირის საკურო ნაკვეთები დამოუკიდებლად—იმავე ინსტრუქციით დადგენილი წესისამებრ (მუხ. 105).

111. ზედაპირის ნაკვეთი, რომელიც მომსახურებას უწევს ისეთ საბუდოს, რის დამუშავებაც დაწყებულია სსრ კავშირის სამთო დებულების სამოქმედოდ შემოღებამდე (მიუხედავად იმისა, გრძელდება ეს დამუშავება, თუ დროებით შეწყვეტილია) და რომელიც აუცილებლად საჭიროა ამ საბადოს დამუშავების განსაგრძობად, არის იმ სახელმწიფო ორგანოს გამგებლობაში, რომელიც სათანადო საბადოს განაგებს.

112. ზედაპირის ნაკვეთი, რომელიც მომსახურებას უწევს ისეთ საბადოს, რის დამუშავებაც დაწყებულია სსრ კავშირის სამთო დებულების სამოქმედოდ შემოღების შემდეგ, გადადის იმ სახელმწიფო ორგანოს გამგებლობაში, რომლის გამგებლობაშიაც სათანადო საბადოა—სამთო მრეწველის მიერ ამა თუ იმ საბადოს დამუშავების უფლების დაკარგვის მომენტიდან.

113. ზედაპირის ნაკვეთი, რომელიც სამთო რეწაობისათვის უკვე საკურო აღარ არის, გადადის საერთო საფუძველზე საადგილ-მამულო ორგანოებისა და ადგილობრივი საბჭოების გამგებლობაში — კუთვნილებისამებრ.

114. სამთო მუშაობის წარმოებისათვის მოუქრელი ტყის სარგებლობის წესი განისაზღვრება სპეციალური კანონით.

115. თვითეული სამთო მრეწველი ვალდებულია სამთო მუშაობის წარმოების უფლების მიღებასთან ერთად შეიტანოს საქართველოს სსრ სახალხო მეურნეობის უმაღლესი საბჭოს სამთო განყოფილების დეპოზიტად საწინდარი იმ ზარალის ანაზღაურების უზრუნველსაყოფად, რაც მიწის მოსარგებლეს შეიძლება მოუვიდეს სამთო მუშაობისაგან. საწინდარის რაოდენობას განსაზღვრავს სამთო განყოფილება.

სახელმწიფო დაწესებულება და სახელმწიფო საწარმო არ განთავისუფლდება, საერთო წესის თანახმად, მიწათმოსარგებლისათვის ზარალის ანაზღაურებისაგან, ხოლო იგი საწინდარის შეტანისაგან თავისუფალია.

შენიშვნა. ამა მუხლში აღნიშნული საწინდარი შეიძლება დაებრუნოს სამთო მრეწველს მხოლოდ იმ შემთხვევაში, უკეთუ იგი წარადგენს მიწათმოსარგებლის მოწმობას, ადგილობრივი საბჭოს მიერ შემოწმებულს, იმის შესახებ, რომ მიწათმოსარგებლეს არ მოითხოვს სამთო მრეწველისაგან სამთო მუშაობით მიყენებული ზარალის ანაზღაურებას.

116. ზედაპირის მოსარგებლეს არა აქვს უფლება სამთო მრეწველთან წინასწარ შეუთანხმებლად შესცვალოს ზედაპირის სამეურნეო დანიშნულება სამთო მრეწველისათვის მიჩენილი საბადოს ფართობის ფარგლებში.

117. ზედაპირის ნაკვეთს, რაც სამთო მრეწველს არ უნდა დაეტოვოს ძიებისა და დამუშავებისათვის ძებნითი მუშაობის დამთავრების შემდეგ და აგრეთვე მას შემდეგ, რაც ეს ნაკვეთი საკურო აღარ იქნება ძიებისა და დამუშავების მიზნისათვის, სამთო მრეწველმა შეძლებისდაგვარად წინანდელი სახე უნდა აღუდგინოს.

საბადოს ძებნით, ძიებით და დამუშავებით მიწათმოსარგებლისათვის მიყენებული ზარალი სამთო მრეწველმა უნდა აანაზღაუროს იმ წესით და იმ ვადაზე, რაც დადგენილ იქნება განსაკუთრებული წესებით, რომელთაც გამოსცემს საქართველოს სსრ სახალხო მეურნეობის უმაღლესი საბჭო საქართველოს სსრ მიწათმოქმედების სახალხო კომისარიატთან შეთანხმებით.

აღნიშნული წესებით დადგენილ იქნება აგრეთვე წესი იმ ზარალის ანაზღაურებისა, რაც სამთო მრეწველს მოუვა მიწათმოსარგებლის მიერ მისი უფლების შევიწროებით.

დავა იმ ზარალის ანაზღაურების შესახებ, რაც მოუვა როგორც მიწათმოსარგებლეს, ისე სამთო მრეწველს მათი უფლებების ურთიერთ შევიწროების გამო, გადაწყდება სასამართლო-სასარჩელო წესით.

118. დავა სამთო მრეწველსა და მიწის მოსარგებლეს შორის, რაც ზედაპირის ნაკვეთების სარგებლობის ნიადაგზე აღიძვრის, გადაწყდება საადგილმამულო დავათა გადაწყვეტისათვის დადგენილი წესით.

კ ა რ ი VI.

მეზობელ სამთო მრეწველთა ურთიერთ დამოკიდებულება.

119. თვითეულ სამთო მრეწველს უფლება აქვს გაიყვანოს ელექტრონის ხაზი, მილსადენი, გზა, თბრილი, წყალსაქცევი და შტოლნები და ააგოს ყოველგვარი სხვა დამხმარე ნაგებობა წყლის გასაშვებად, ჰაერის გასაყვანად და სავსებით სამუშაოს სათანადოდ დასაყენებლად სხვა სამთო მრეწველობისათვის მიჩენილი საბადოს მოსაზღვრე ფართობის ფარგლებში, იმ პირობით კი, რომ ეს არ აბრკოლებდეს უკანასკნელის დამუშავებას.

120. სამთო მრეწველი ვალდებულია, სათანადო სასყიდლით, ნებადართოს მეზობელ სამთო მრეწველს, რომელიც მუშაობს საბადოს მოსაზღვრე ან თანმთხვევ ფართობზე, ისარგებლოს მისი თბრილით, შახტით, შტოლნით, შტრეკით და მანქანებით, რაც წყლის გასაშვებად ან გადასადგებად არის, იმ პირობით კი, რომ ასეთი სარგებლობა, აუცილებელი მოსაზღვრე ფართობზე მუშაობისათვის, არ გამოიწვევს პირველი მრეწველისათვის საფრთხეს ან სერიოზულ შევიწროებას.

121. უკეთეს სამთო მრეწველს სურს გააჭიდოს ის გაწყობილობა და მანქანები, რაც 119 მუხ. საფუძველზე მეზობელი სამთო მრეწველის სარგებლობაშია (მუხ. 77 და 94), იგი ვალდებულია აღნიშნული გაწყობილობა და მანქანები, თანასწორ პირობებში, უპირატესად ყველა სხვა მყიდველის წინაშე, მეზობელ სამთო მრეწველს მიჰყიდოს.

122. სამთო მრეწველს არა აქვს უფლება ხელი შეუშალოს საბადოს მოსაზღვრე ფართობზე მომუშავე მეზობელ სამთო მრეწველს, რათა მან ისარგებლოს ის წყალი, რომელიც გადის ორივე მრეწველის ფართობზე.

123. უკეთეს სამთო მრეწველი, რომელიც მუშაობს საბადოს ერთერთ თანმთხვევ ფართობზე ან ააშენებს თავის დამხმარე ნაგებობას მოსაზღვრე ფარ-

თობის ფარგლებში, ამოიღებს მეორე სამთო მრეწველის კუთვნილ წიაღისეულს, უკანასკნელის მოთხოვნით იგი ვალდებულია დაუთმოს მას თვითღირებულების მიხედვით, ხოლო არა უმეტეს ნორმალური ფასისა, მის მიერ გზადაგზა ამოღებული მთელი წიაღისეული. გზადაგზა ამოღება შეიძლება მხოლოდ იმ შემთხვევაში, როდესაც ეს აუცილებელია მუშაობის პირობების მიხედვით.

124. წესები სამთო მრეწველთა სამეზობლო ურთიერთ უფლება-მოვალეობათა განხორციელებისა და იმ ზარალის ანაზღაურების წესის შესახებ, რაც საბადოს მოსაზღვრე და თანმთხვევ ფარაობებზე მუშაობით წარმოიშობა, დადგენილ იქნება საქართველოს სსრ სახალხო მეურნეობის უმაღლესი საბჭოს მიერ.

125. დავა სამთო მრეწველთა შორის, რაც აღიძვრის სამეზობლო უფლება-მოვალეობათა განხორციელების ნიადაგზე, გადაწყდება შემდეგი წესით:

ა) დავა, რომელიც შეეხება ტექნიკურ პირობებს და მიჩენილი სამთო ნაკვეთის სარგებლობის წესს, გადაწყდება საქართველოს სსრ სახალხო მეურნეობის უმაღლესი საბჭოს სამთო განყოფილების მიერ, რომლის დადგენილებაც შეიძლება განსაზღვრებულ იქნეს ორი კვირის ვადაზე სსრ სახალხო მეურნეობის უმაღლეს საბჭოს პრეზიდიუმში;

ბ) დავა, რომელიც შეეხება ზარალის ანაზღაურებას და ყველა სხვა საკითხებს, გადაწყდება საერთო-სასამართლო წესით.

კ ა რ ი VII.

სამთო-სარეწაო ზედამხედველობა.

126. სამთო-სარეწაო ზედამხედველობა შემოიღება შემდეგი მიზნით:

ა) სამთო კანონების დაცვისათვის თვალყურის სადევნებლად;

ბ) წიაღის დასაცავად;

გ) სამთო საწარმოებში სტიქიურ უბედურებასთან საბრძოლველად.

127. ზედამხედველობას სამთო კანონების დაცვისათვის შეადგენს:

ა) თვალყურის დევნება, რათა სამთო მუშაობა არ იქნეს წარმოებული იმ ადგილებსა და მიწებზე, რომლებიც დახურულია ამგვარი მუშაობისათვის (მუხ. 19, 32 და 58);

ბ) თვალყურის დევნება, რათა მუშაობა არ იქნეს წარმოებული თვითნებისად, სათანადო სახელმწიფო ორგანოთა ნებართვის გარეშე;

გ) თვალყურის დევნება, რათა ყველა სამთო მრეწველმა შეასრულოს სახელმწიფოს და მესამე პირთა მიმართ ის მოვალეობანი, რაც გათვალისწინებულია სამთო კანონებით და სამთო მრეწველთა მიერ მიწის წიაღის ძიებისა და დამუშავების შესახებ სახელმწიფოსთან დადებული ხელშეკრულობით.

128. წიაღის დაცვა გულისხმობს მეთვალყურეობის გაწევას, რათა სამთო მრეწველმა სათანადოთ გამოიყენოს:

ა) სამთო მუშაობის ტექნიკური მეთოდები და საშუალებანი, საბადოს გეოლოგიური აგებულობისა, მისი თავისებურებისა და აგრეთვე სამთო ქანისა და წიაღისეულის ჩაფენილობის მიხედვით (გეოლოგიური კონტროლი);

ბ) წესები, რაც შეეხება სამთო მუშაობის ტექნიკურ სისწორეს და ტექნიკურ მიზანშეწონილობას—წიაღისეულის საბადოს უფრო სრულად გამოყენების მიზნით (ტექნიკური კონტროლი);

გ) წესები, რაც შეეხება მიწის-ქვეშა და მიწის-ზედა დასამუშავებელი ადგილის გადაღებას, სამარკშიდერო გეგმების შედგენას, ამ გეგმების შემოწმებას დასამუშავებელი ადგილის საკონტროლო გადაღების საშუალებით, აგრეთვე სატრინანგულაციო სამუშაოთა წარმოებას (სამარკშიდერო საქმე და სამარკშიდერო კონტროლი).

129. სტიქიურ უბედურებასთან ბრძოლა გულისხმობს სამთო საწარმოებში სტიქიურ უბედურებათა წინასწარ თავიდან ასაცილებლად და მათ მოსასპობად საჭირო ღონისძიებათა განხორციელებას სამთო-სავადამრჩენო სადგურებისა და პუნქტების საერთო და ოპერატიული ხელმძღვანელობის წესით.

130. სამთო-სარეწაო ზედამხედველობის ფუნქციებს საერთო-საკავშირო მნიშვნელობის საბადოებისა და სამთო საწარმოთა მიმართ შესრულებს სსრ კავშირის სახალხო მეურნეობის უმაღლესი საბჭო და განახორციელებს ან უშუალოდ, ან და საქართველოს სსრ სახალხო მეურნეობის უმაღლესი საბჭოს მეშვეობით; ყველა დანარჩენი საბადოებისა და სამთო საწარმოთა მიმართ აღნიშნული ფუნქციების აღსრულება დაეკისრება საქართველოს სსრ სახალხო მეურნეობის უმაღლეს საბჭოს.

შენიშვნა. ზედამხედველობას სამთო სამუშაოთა უშიშროებისათვის და აგრეთვე ზედამხედველობას იმ წესების შესრულებისათვის, რომლითაც განსაზღვრულია სამთო-სავადამრჩენო სადგურების ორგანიზაცია და მოქმედება, განახორციელებს შრომის სახალხო კომისარიატის სპეციალური სამთო-სატექნიკო ინსპექცია, რომლის დებულებასაც ამტკიცებს სსრ კავშირის შრომის სახალხო კომისარიატი სსრ კავშირის სახალხო მეურნეობის უმაღლეს საბჭოსთან და სსრ კავშირის სამთო მუშაოთა კავშირის ცენტრალურ კომიტეტთან შეთანხმებით.

131. ძირითადი წესები სამთო მუშაობის წარმოების წესისა და საშუალებათა შესახებ წიაღის დაცვის, მისთვის გეოლოგიური და ტექნიკური კონტროლის გაწევის, სამარკშიდერო საქმის, სამარკშიდერო კონტროლის და სამთო კანონების შესრულების ზედამხედველობის მიმართ, გამოიცემა სსრ კავშირის სახალხო მეურნეობის უმაღლესი საბჭოს მიერ.

132. სამთო მუშაობის უშიშროების წესები და აგრეთვე სამთო-სავადამრჩენო სადგურების ორგანიზაციისა და მოქმედების წესები გამოიცემა სსრ კავშირის შრომის სახალხო კომისარიატის მიერ სსრ კავშირის სახალხო მეურნეობის უმაღლეს საბჭოსთან და სსრ კავშირის სამთო მუშაოთა კავშირის ცენტრალურ კომიტეტთან შეთანხმებით.

ა/კსფსრ შრომის სახალხო კომისარიატი ა/კსფსრ სახალხო მეურნეობის უმაღლეს საბჭოსთან ერთად გამოსცემს დამატებით ინსტრუქციებს აღნიშნული წესების განსავითარებლად.

133. წინა მუხლებში აღნიშნული ინსტრუქციები და წესები სავალდებულოა ყველა გამოუწავლისად—სახელმწიფო, კოოპერატიული და კერძო (მათ

შორის საკონცესიო) საწარმოთათვის და ცალკე პირთათვის, რომელნიც ეწევიან წიაღისეულის ძებნას, ძიებას, დამუშავებას, გარეცხვას და პირვანდელ დამუშავებას, აგრეთვე იმ საწარმოთათვის, რომელთა მოქმედებაც განუყრელად დაკავშირებულია ზემოაღნიშნულ სამთო მუშაობასთან.

134. სამთო ზედამხედველობის ორგანოებს უფლება აქვთ აწარმოონ მოკვლევა და მისცენ სისხლის სამართლის პასუხისგებაში საქართველოს სსრ სისხლის სამართლის საპროცესო კოდექსით დადგენილი წესით და საფუძველზე ის პირნი, რომელნიც დაარღვევენ კანონებსა და განკარგულებებს წიაღის დაცვისა და სამთო მუშაობის ტექნიკური სისწორის შესახებ.

135. წიაღის უკანონოდ დამუშავების აღკვეთის მიზნით სამთო ზედამხედველობის ორგანოებს უფლება ეძლევათ დაიხმარონ მუშათა და გლეხთა მილიციის ორგანოები.

ს ა რ ჩ ე ვ ი

საქართველოს სსრ სამთო კოლექსი

კარი I. ზოგადი დებულებანი	1— 7
კარი II. წიაღთა გამგებელი დაწესებულებანი	8—12
კარი III. სასარგებლო წიაღისეულის საბადოების კლასიფიკაცია	13—16
კარი IV. სამთო რეწობისათვის უფლების შეძენის წესი თავი 1. ჯერ აღმოუჩენელი საბადოები	17—84
თავი 2. უკვე აღმოჩენილი საბადოები	85—98
კარი V. სამთო რეწობისათვის საჭირო ზედაპირის ნაკვეთები	99—118
კარი VI. მეზობელ სამთო მრეწველთა ურთიერთ დამოკიდებულება	119—125
კარი VII. სამთო-სარეწაო ზედამხედველობა	126—135

